

**LA PROJECCIÓ EXTERIOR DE LA LLENGUA I LA CULTURA CATALANES:
la presència dels estudis catalans a les universitats del món anglosaxó**

Jordà Saumell Serra

Treball de Final de Màster

Màster Universitari en Estudis Catalans

Directora: Dra. Maite Puigdevall

Setembre 2017

Agraïments

D'una banda, vull expressar el meu agraïment a la Maite Puigdevall, directora d'aquest Treball de Final de Màster i del programa Màster Universitari d'Estudis Catalans de la UOC, i també agraeixo el suport rebut per part de la Mercè Solé i en Charles Allwood.

D'altra banda, vull donar les gràcies a l'Institut Ramon Llull, especialment al director de l'Àrea de Llengua i Universitats d'aquesta institució, en Josep-Anton Fernández, per la seva col·laboració, així com també als responsables acadèmics i lectors de català de la Xarxa universitària d'estudis catalans a l'exterior, a la Societat Catalana de Sociolingüística, a la Direcció General de Política Lingüística i al Centre de Documentació de Política Lingüística.

No obstant, aquest Treball de Final de Màster no hauria estat possible sense el suport de la meua família, amb qui he compartit els bons moments, però també les hores de dedicació que ha comportat l'elaboració del treball.

Moltes gràcies.

ÍNDEX

Resum.....	5
1) Introducció.....	6
2) Objectius i metodologia.....	7
3) La projecció exterior: la tensió entre la identitat i la mercantilització.....	10
3.1) La llengua i la cultura com a símbols representatius de la nació.....	10
3.2) El procés de normalització lingüística i la projecció exterior.....	14
3.3) La llengua i la cultura catalanes en un context global.....	16
3.4) L'Institut Ramon Llull i la presència internacional dels estudis catalans.....	24
4) Cas d'anàlisi: el català a les universitats de territoris angloparlants.....	32
4.1) Introducció i justificació.....	32
4.2) El català a les universitats del Regne Unit i Irlanda: l'Anglo-Catalan Society.....	34
4.3) El català a les universitats d'Amèrica del Nord: la North American Catalan Society.....	36
4.4) El perfil i els plans d'estudi de les universitats seleccionades.....	38
4.4.1) REGNE UNIT.....	39
4.4.2) IRLANDA.....	48
4.4.3) ESTATS UNITS D'AMÈRICA.....	51
4.4.4) CANADÀ ANGLÒFON.....	58
4.4.5) AUSTRÀLIA I NOVA ZELANDA.....	60
4.5) Comparació dels plans d'estudi entre territoris i universitats.....	63
5) Conclusions.....	67
6) Bibliografia i webgrafia.....	70
Annex.....	1

Resum

Aquest treball pretén aprofundir en la tasca de l'Institut Ramon Llull com a institució que duu a terme la difusió de la llengua i la cultura catalanes a l'exterior, una voluntat de projecció global que pot ser explicada mitjançant dues aproximacions teòriques diferents: una que es basa en la difusió de la llengua i la cultura com a fonaments de la identitat nacional amb l'objectiu de garantir-ne la pervivència, i una altra que fa referència a la mercantilització de la llengua i la cultura en el context actual de globalització. El treball centra el focus d'atenció en la presència de la llengua i la cultura catalanes a les universitats de l'exterior, concretament en el món anglosaxó. Es vol conèixer com el català, una llengua minoritzada, ha aconseguit introduir-se en el context d'una llengua majoritària i potent com l'anglès, i comprovar si aquesta presència està en consonància amb els criteris de l'Institut Ramon Llull. Per aquest motiu, s'analitzaran els programes acadèmics d'estudis catalans de diverses universitats de territoris pertanyents al món anglosaxó o angloesfera: el Regne Unit, Irlanda, els Estats Units d'Amèrica, el Canadà anglòfon, Austràlia i Nova Zelanda.

Paraules clau: *llengua catalana, cultura catalana, projecció exterior, estudis catalans, Institut Ramon Llull, universitats, identitat nacional, mercantilització, globalització, món anglosaxó.*

Abstract

This research project aims to delve into the work of the Institut Ramon Llull as an institution that carries out the dissemination of Catalan language and culture abroad, a will of global projection that can be explained by two different theoretical approaches: one that is based on the dissemination of language and culture as the basis of national identity in order to guarantee their survival, and another that refers to the commodification of language and culture in the current context of globalization. The thesis focuses on the presence of Catalan language and culture in universities abroad, specifically in the Anglosphere world. There is an interest in learning how Catalan, a minoritised language, has managed to be introduced in the context of such an important and powerful language as English, and to verify if this presence is in accordance with the criteria of the Institut Ramon Llull. For this reason, the academic programmes of Catalan Studies from various universities belonging to territories of the Anglosphere world will be analysed: the United Kingdom, Ireland, the United States of America, the Anglophone Canada, Australia and New Zealand.

Keywords: *Catalan language, Catalan culture, external projection, Catalan Studies, Institut Ramon Llull, universities, national identity, commodification, globalization, Anglosphere.*

1) Introducció

Gràcies a la recuperació de l'autogovern d'ençà de la finalització de la dictadura franquista, la llengua i la cultura catalanes han pogut anar normalitzant mica en mica la seva situació, que s'havia vist especialment perjudicada per la prohibició, la repressió i la censura, si bé a Catalunya encara no s'ha assolit de forma plena, i molt més delicada és la situació del català a la resta de territoris de la comunitat lingüística. El **procés de normalització lingüística** ha marcat un abans i un després per a una llengua que havia patit un retrocés important en el seu ús social i en àmbits com l'administració, l'educació o els mitjans de comunicació, tot i que cal dir que el català encara es troba en una situació de minorització perquè no s'ha assolit la normalització en tots els àmbits possibles. A nivell interior, el paper governamental ha estat fonamental, ja que s'han endegat diverses accions, en àmbits com l'educació, la cultura o els mitjans de comunicació, amb l'objectiu de suplir certes mancances o fer front a nous reptes que porten els temps actuals de canvis constants globals. Però també hauríem de prestar atenció a l'interès per la **projecció de la llengua i la cultura catalanes cap a l'exterior i des de l'exterior**. Aquesta projecció no seria possible sense la tasca d'institucions i entitats, incloent-hi les associacions i comunitats catalanes, que han contribuït a augmentar la presència de la llengua i la cultura catalanes a l'exterior. Sovint es diu que una llengua es manté viva principalment pel seu ús; així doncs, no només és important conèixer-ne l'ús en el propi territori, sinó que també és d'especial interès conèixer la presència que té a l'exterior, i en aquest cas ho intentaré analitzar a través de **la presència del català en algunes universitats, concretament de territoris de parla anglesa**.

La llengua i la cultura catalanes, en extensió els estudis catalans, estan presents en més de **150 universitats d'arreu del món** i cada any més de **6.000 estudiants** segueixen cursos de llengua i cultura catalanes, segons dades de l'Institut Ramon Llull

(IRL)¹, la principal institució cultural exportadora de la llengua i la cultura catalanes. Només en el cas d'Europa, en països com el Regne Unit, Alemanya o França hi ha més d'una vintena d'universitats que ofereixen l'opció de cursar assignatures de llengua i/o cultura catalanes. Però això també succeeix en altres indrets com els Estats Units d'Amèrica, per exemple. Així doncs, tenint en compte la meua curiositat pel que fa a la presència dels estudis catalans en universitats de l'exterior, i per tal d'aprofundir en la tasca de l'IRL, he volgut analitzar específicament un cas concret per comprovar com una llengua minoritzada com el català ha pogut introduir-se a les universitats d'un context territorial amb una llengua majoritària i potent, en aquest cas l'anglès, seleccionant alguns centres universitaris de territoris on aquesta llengua és l'oficial —per llei o *de facto*— i la primera llengua del país, el denominat **món anglosaxó** o **angloesfera**, a més dels vincles culturals existents; aquests territoris són: el Regne Unit, Irlanda, els Estats Units d'Amèrica, el Canadà anglòfon, Austràlia i Nova Zelanda.

2) Objectius i metodologia

Tot i la rellevància que pot tenir l'anàlisi de la difusió de la llengua i la cultura catalanes en els territoris de parla catalana, aquest treball busca aportar una perspectiva diferent desplaçant la mirada cap a l'exterior. I és que al llarg del segle XX, la llengua i la cultura catalanes ja es van anar fent molt presents a escala internacional, també gràcies a l'obertura de delegacions econòmiques, culturals i governamentals arreu del món. En aquest cas, però, l'objectiu és analitzar aquesta presència en un àmbit específic i prou rellevant com és el de les universitats. Però per tal de comprendre la importància d'aquesta presència i projecció exterior, és imprescindible

¹ Xarxa universitària d'estudis catalans a l'exterior:
<http://www.llull.cat/catala/aprendre_catala/mapa_llengua.cfm>

conèixer la relació entre la llengua i la identitat nacional, així com també la tasca d'institucions culturals com l'Institut Ramon Llull. L'existència dels estudis catalans a l'exterior esdevé un mitjà important de projecció de la identitat catalana al món, i el fet d'analitzar i comparar els plans d'estudis catalans de les universitats estrangeres permet comprovar quin és el grau de presència real d'aquests estudis en sistemes universitaris diferents i també quins continguts es prioritzen, amb la voluntat d'oferir una informació actualitzada, en aquest cas pel que fa a territoris on la llengua anglesa esdevé un dels principals elements en comú, a més dels lligams històrics o culturals. Per tant, s'ha definit la següent **pregunta principal de recerca**:

Quins són els factors principals que expliquen la presència dels estudis catalans a les universitats del món anglosaxó?

La primera part del treball té l'objectiu de contraposar dues aproximacions teòriques que poden explicar la presència de la llengua i la cultura catalanes a l'exterior: una que es basa en el concepte d'identitat, en els llaços existents entre la llengua, la cultura i la identitat nacional, i una altra que es basa en la mercantilització de les llengües i les cultures, i que analitza com ha incidit la globalització en aquesta mercantilització. L'objectiu és connectar aquest debat amb la tasca que realitza una institució cultural com l'Institut Ramon Llull en un context complex com és el món globalitzat actual. D'aquesta primera part, se'n deriven dues subpreguntes de recerca:

De quina manera la relació entre la llengua catalana i la identitat nacional incideix en la voluntat de projecció exterior?

De quina manera el món globalitzat actual pot condicionar la presència de la llengua i la cultura catalanes a l'exterior?

La segona part està enfocada en l'anàlisi d'un cas concret; es pretén conèixer com es tradueix la voluntat de projecció exterior en un àmbit com el de les universitats, concretament d'aquells centres ubicats en territoris de parla anglesa. Les subpreguntes que englobarien aquestes idees són les següents:

Com s'articula la projecció exterior de la llengua i la cultura catalanes en l'àmbit de les universitats del món anglosaxó?

L'oferta i els continguts d'estudis catalans a les universitats de territoris angloparlants poden esdevenir una porta d'accés a la llengua i la cultura catalanes?

Per tal d'assolir els objectius del treball, he decidit emprar un tipus d'investigació mixta, que combini tècniques de caràcter documental i de treball de camp, la qual cosa significa que la investigació es basarà tant en fonts primàries (informació directa facilitada per persones vinculades amb el cas d'estudi, per exemple) com secundàries (llibres, articles, documents...), que em permetran construir el marc referencial teòric i obtenir la informació per analitzar el cas concret d'estudi. Pel que fa a les tècniques documentals, les fonts seran de tipus escrit, i principalment consultaré llibres, articles publicats en revistes, articles de publicacions científiques i documents institucionals (la majoria presents a Internet); intentaré aprofitar àmpliament la informació recollida en els diferents recursos bibliogràfics. Aquestes tècniques documentals es complementaran amb el treball de camp, que bàsicament consistirà en la realització d'una entrevista, mitjançant videoconferència, que permeti precisar, ampliar i poder interpretar millor la informació obtinguda a través de la recerca documental. La persona entrevistada serà el Dr. Josep-Anton Fernández, ja que com a director de l'Àrea de Llengua i Universitats de l'Institut Ramon Llull serà una font primària fonamental per tal d'obtenir informació més concreta sobre la presència de la llengua i la cultura catalanes a l'exterior.

3) La projecció exterior: la tensió entre la identitat i la mercantilització

3.1) La llengua i la cultura com a símbols representatius de la nació

Un dels aspectes essencials d'aquest treball és posar el focus d'atenció en el lligam que existeix entre la **llengua**, la **cultura** i la **identitat nacional**; nombrosos autors i estudiosos han tractat aquesta vinculació, com per exemple Deutsch o Gellner. Deutsch (citada a Leoussi, 2001²: 27) creu que la comunicació social és la clau de la integració en una comunitat, i que les nacions i els estat-nació estan delimitats per la interacció que permeten les seves pròpies estructures de comunicació social, de les quals es desprèn la «consciència nacional» o «identitat nacional». En el cas de Gellner (citada a *í.d.*), aquest considera que la nacionalització comporta «un profund ajustament en la relació entre el govern i la cultura», que seria el nacionalisme, el qual consisteix en «l'organització dels grups humans en amplis, formats a nivell d'educació i homogenis culturalment», encara que vinculant tot aquest procés a la industrialització. Cal dir que Gellner veu la cultura com «l'estil de conducta i de comunicació d'una comunitat determinada que conforma l'estat-nació del món modern»; aquesta cultura de la nació és identificada com la cultura oficial (*í.d.*).

El concepte d'identitat nacional l'entenc com un sentiment de pertinença a (o d'identificació amb) un grup de persones que habiten en un territori determinat i que durant generacions han compartit uns llaços, principalment culturals i polítics, i aquest marc comú seria la nació. Una definició similar és la que aporta Guibernau (2009: 26): la identitat nacional és «un sentiment col·lectiu fonamentat en la creença de pertànyer a la mateixa nació i de compartir molts dels atributs que la fan diferent d'altres nacions»³. Així doncs, aquest llaç entre els membres de la comunitat nacional està

² Totes les citacions d'aquesta obra original en anglès que apareixen en el treball són traduccions de l'autor.

³ Totes les citacions d'aquesta obra original en castellà que apareixen en el treball són traduccions de l'autor.

representat en determinats elements o valors, com la cultura i la història, però també la llengua, la religió... Guibernau creu que aquesta identificació nacional s'atribueix normalment als ciutadans dels estats-nació, mentre que en el cas de les nacions sense Estat hi pot haver persones que comparteixin identitats nacionals diferents. En tot cas, Guibernau delimita cinc dimensions de la nació: la psicològica, la cultural, la territorial, la històrica i la política. Per la temàtica d'aquest treball, m'interessa especialment centrar-me en la dimensió cultural, que inclouria també la llengua:

El procés d'identificació amb els elements d'una cultura específica implica una forta càrrega emocional. D'això se n'extreuen dues conclusions amb un significat especial respecte a la identitat nacional. La primera, una cultura compartida afavoreix la creació de vincles de solidaritat entre els membres d'una comunitat determinada, en permetre'ls reconèixer-se entre si com a connacionals i imaginar la seva comunitat com a distinta i diferenciada de les altres. La segona, els individus socialitzats en una cultura particular tendeixen a interioritzar els seus símbols, els seus valors, les seves creences i els seus costums com si formessin part d'ells mateixos (*ib.*: 29).

La **llengua** esdevé, en molts casos, un dels **símbols** fonamentals **d'identificació nacional**. Guibernau cita Deutsch, el qual va definir la nació com una entitat cultural i va remarcar la importància dels processos de comunicació en la cohesió social i cultural. Aquesta comunicació requereix l'ús d'una **llengua específica** coneguda pels membres de la nació, que utilitzen normalment les llengües vernacles si aquella no ha cedit espai davant la llengua de l'Estat⁴. En aquest sentit, cal tenir en compte alguns casos específics, com el de Catalunya, on dues llengües comparteixen l'oficialitat: el català i el castellà; el català és la llengua pròpia i nacional, mentre que el castellà és la llengua oficial a tot l'Estat.

⁴ Jo no empraria el terme *llengua vernacle*, sinó el de *llengua pròpia*, ja que una llengua vernacle també pot ser aquella que, tot i ser la pròpia de la comunitat, no té un predomini a nivell social i cultural.

Villatoro (2009: 92–93) també sosté que la llengua i la cultura són determinants en el context nacional català. Villatoro afirma que «la catalanitat no entesa com un fet administratiu, sinó com un àmbit de pertinença, de lleialtat, com la consciència de pertànyer a un grup definit, a una nació, es dibuixa per damunt de tot en termes lingüístics i culturals». En aquest sentit, «el que determina com a membre del grup, en el mirall personal i als ulls dels altres, és l'assumpció d'una cultura i molt especialment d'una llengua que n'és el vehicle. Heretant-la o assumint-la, ets català o te'n fas, n'esdevens». Per tant, en el cas català, la llengua i la cultura han estat determinants pel que fa a la identificació amb la comunitat nacional:

El fet de definir-se com una nació cultural ha impulsat el desig d'elaborar una cultura nacional, completa, contemporània, competitiva [...]. Fer una cultura nacional volia dir, per als catalans del segle XX, fer en català i des de Catalunya allò que feien les grans cultures de l'entorn, explicar el món contemporani, participar en els debats universals, importar i exportar corrents culturals vinculats a la modernitat (*id.*).

Aquest panorama ha patit algunes transformacions molt importants en iniciar el segle XXI, que han generat una incertesa pel que fa a la definició de la identitat nacional, ja sigui en un sentit favorable o desfavorable. Dues d'aquestes transformacions cabdals han estat els canvis tecnològics i els canvis demogràfics, que han produït «un procés de fragmentació i d'impermeabilització de les identitats culturals dins d'un mateix territori» (*ib.*: 94); al mateix temps, s'han articulat dos eixos diferents d'identificació:

Per primera vegada a la història, les comunitats culturals vives i modernes, que generen sentit de pertinença i sentit de lleialtat, no estan construïdes damunt d'una base territorial, sinó precisament damunt de **bases supraterritorials**, descansant sobre els fonaments dels nous mitjans de comunicació i els nous sistemes de relació personal, transversals a les fronteres i els espais [...]. Som en un món nou, un món on les comunitats culturals d'identitat, de semblança, de referències compartides, s'articulen

en dos eixos alhora: un eix, diguem-ne, vertical que té a veure amb el territori, amb el lloc on es viu, i un eix horitzontal que passa per damunt dels territoris i que té a veure amb adscripcions transversals, horitzontals (*id.*).

Si bé el context de transformacions pot semblar advers per a la preservació de la identitat cultural catalana, Villatoro (*ib.*: 97) creu que la singularitat catalana pel que fa a la fonamentació de la identitat col·lectiva en la llengua i la cultura pot ser precisament una solució, i es pregunta si aquesta acció pot ser «l'estratègia necessària per tal de mantenir la comunitat viva i cohesionada, tot i estar formada per persones de procedències diverses», sobretot tenint en compte la voluntat de garantir la cohesió social dins de Catalunya, un territori amb corrents immigratoris constants:

Llavors, el fet de tenir una comunitat nacional identificada per la llengua i la cultura, que són adquiribles i accessibles, que es poden escollir i assumir, a les quals es pot entrar si es vol encara que es vingui de fora, seria no tan sols la clau de l'èxit català en els dos últims segles, sinó un actiu excepcional per gestionar les noves realitats [...]. Es pot aprendre una llengua i assumir una cultura com a pròpia. Fins i tot es pot fer sense desaprendre altres llengües, sense esborrar-les, sense renunciar a altres continguts culturals, simplement sumant-ho (*ib.*: 97–98).

Per tant, es pot afirmar que el paper de la llengua és primordial dins d'una comunitat nacional. En aquest sentit, Guibernau sosté que «el poder de la llengua sorgeix de la seva aptitud per a crear camps unificats d'intercanvi i comunicació, que contribueixen a enfortir la identitat nacional» (2009: 30–31). La funció de la llengua és clau en la dinàmica d'identificació nacional dins de la comunitat. Per Lamuela (1994: 37–39), és important analitzar les funcions socials de les llengües, entre les quals ell n'identifica tres de principals: la funció instrumental (o comunicativa), que «és la de la comunicació en el sentit més general i, doncs, la que està en relació immediata amb l'activitat social»; la definidora (o constructora de la realitat), «que contribueix a

desenvolupar les diverses concepcions de la realitat»; i la connotativa (o simbòlica), que «fa que els elements lingüístics rebin diverses atribucions de valor, segons els valors propis de cada societat, de cada grup social i de cada individu». Aquestes funcions tindran un efecte determinant en la percepció de la realitat i les atribucions de valor dels parlants d'una llengua. Així doncs, sota el meu punt de vista, per intentar comprendre una cultura inherent a una comunitat nacional determinada, és fonamental conèixer la llengua pròpia. Dit d'una altra manera, per comprendre la cultura catalana és clau conèixer la llengua catalana, per tal d'aprofundir en la construcció de la realitat i en l'univers simbòlic de la comunitat nacional catalana. És important tenir en compte aquest aspecte pel que fa a l'ensenyament de llengües i cultures a l'exterior, en contextos nacionals diferents al propi.

3.2) El procés de normalització lingüística i la projecció exterior

La presència exterior de la llengua catalana està, en gran part, relacionada amb el camí marcat per les polítiques lingüístiques del català, especialment gràcies a l'aprovació de la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística a Catalunya, i la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística, ja que la promoció exterior forma part del procés de normalització lingüística. Tanmateix, la normalització lingüística del català ha seguit una evolució irregular arreu dels territoris de parla catalana, i s'han fet notòries les desavinences polítiques. A Catalunya, el català va passar a esdevenir llengua oficial (com el castellà) i considerada pròpia gràcies a l'Estatut d'autonomia de l'any 1979. Poc temps més tard, s'aprovaria la Llei de Normalització Lingüística (1983), que considerava que el català comptava amb una situació precària per l'«escassa presència als àmbits d'ús oficial, de l'ensenyament i dels mitjans de comunicació social» que tenia. Al cap d'uns quants anys, la Llei de Política Lingüística (1998)

substituiria l'anterior, amb l'objectiu de concretar els drets lingüístics dels ciutadans i les actuacions governamentals a desenvolupar, per tal de fer-los més extensius a diversos sectors mancats de regulació fins llavors. Entre l'aprovació d'una llei i l'altra, cal esmentar també el reconeixement de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) com a autoritat lingüística (Llei 8/1991) i l'ús de la seva normativa com a referència (l'Acadèmia Valenciana de la Llengua s'encarrega d'elaborar la normativa lingüística del valencià agafant com a base les Normes de Castelló de 1932). Però les desavinences, principalment polítiques, entre les forces que han sostingut el poder als diferents territoris de parla catalana, i les relacions complexes amb el govern central, han provocat que el reconeixement i ús del català no sigui homogeni.

Precisament, la fragmentació de la comunitat lingüística catalana fa que a vegades sigui difícil percebre-la com una comunitat de parla. Ni tan sols dintre de l'Estat espanyol existeix un marc jurídic únic que fixi una normativa que reguli l'ús i la presència de la llengua catalana. Però darrerament, com a conseqüència dels canvis polítics recents, s'ha recuperat un cert grau de cooperació entre institucions. Per exemple, s'ha tornat a establir vincles en matèria cultural entre la Generalitat de Catalunya i el Govern de les Illes Balears (al juliol de 2015 se signava un conveni de reincorporació del Govern de les Illes Balears a l'Institut Ramon Llull, i l'establiment de representació a l'Institut Català de les Empreses Culturals i a la Institució de les Lletres Catalanes). Es preveu també que es vagin refent els vincles amb la Generalitat Valenciana (un dels membres actuals de la Fundació Ramon Llull és la Xarxa de ciutats valencianes), i faltarà veure com evoluciona el panorama lingüístic i institucional a l'Aragó. També cal dir que en els últims anys s'ha mantingut un contacte permanent amb el Govern d'Andorra, les institucions de Perpinyà i les de l'Alguer.

A mode de conclusió d'aquest apartat, només voldria destacar la complexitat del procés de normalització lingüística del català, que ha buscat els mecanismes legals per incorporar la llengua catalana en el màxim d'àmbits d'ús, tot i que aquest procés encara no s'ha assolit de forma completa i en alguns casos ha quedat estancat per

motius principalment polítics. Aquesta complexitat política també ha incidit en la projecció exterior del català, ja que no s'ha d'oblidar que tant la normalització de la llengua com la seva projecció exterior responen a **voluntats polítiques**, i la poca confluència entre els diferents governs territorials ha sigut un impediment important a l'hora d'intentar dissenyar una estratègia compartida en la projecció exterior de la llengua catalana; l'IRL podria ser la resposta a aquesta disgregació mitjançant la **priorització dels lligams lingüístics i culturals** (i no els polítics). Al cap i a la fi, la normalització lingüística respon a l'objectiu de reclamar **tots els espais comunicatius i funcions socials** possibles per al català, també aquells que es troben **fora del seu àmbit territorial** i que es nodreixen de l'**acció exterior**; és a dir, es contempla també un rol de llengua internacional, no de llengua confinada a un espai territorial concret.

3.3) La llengua i la cultura catalanes en un context global

Tal com he esmentat anteriorment, un dels objectius del treball és el d'identificar alguns dels factors principals que expliquen la presència dels estudis catalans fora de la comunitat nacional catalana, concretament als països anglosaxons. Aquests factors s'articulen, principalment, al voltant de quatre eixos, que serien els següents: **la resistència lingüístico-cultural** que es va exercir a l'exterior durant la dictadura franquista, **la voluntat governamental** de difondre la llengua i la cultura a l'exterior, **l'interès de les pròpies universitats** en oferir l'ensenyament de llengües i cultures estrangeres, i **la mercantilització de la llengua** com a resultat dels processos de globalització i expansió d'ideologies i pràctiques neoliberals.

En primer lloc, doncs, cal dir que l'estudi de la llengua i la cultura catalanes va esdevenir un **símbol de resistència i de difusió a l'exterior de la situació sociopolítica que es vivia a Espanya durant la dictadura franquista**; es pot destacar la rellevància

que van assolir els estudis catalans a mitjans del segle XX en països com el Regne Unit o els Estats Units, uns contextos que analitzaré més específicament en els següents apartats del treball. Per altra banda, també cal esmentar **la voluntat governamental d'impulsar la difusió de la llengua i la cultura catalanes a l'exterior**, una acció que forma part de l'estratègia de normalització lingüística i que té l'objectiu d'atribuir a la llengua un major prestigi i augmentar la percepció d'utilitat entre els parlants, tal com queda reflectit a la Llei de Política Lingüística (1998) de Catalunya:

Article 6.

1. La llengua catalana és un patrimoni que Catalunya comparteix amb altres territoris amb els quals constitueix un mateixa comunitat lingüística. La Generalitat ha de vetllar per la protecció de la unitat del català i ha de fomentar l'ús i la projecció exterior del català i la comunicació entre els diferents territoris de parla catalana.

Aquesta voluntat de donar a conèixer la llengua i la cultura catalanes a nivell internacional està directament vinculada amb el concepte de **diplomàcia cultural**, entesa com una dinàmica d'actuacions que entrarien dins l'àmbit de la política exterior i les relacions internacionals:

El terme «diplomàcia cultural» ocupa un lloc preponderant avui dia en la política exterior dels Estats-nació, així com també en el discurs cultural. No obstant això, sovint hi ha una important manca de claredat en la forma en què s'utilitza el concepte, concretament en el que la seva pràctica implica, per què és important, o sobre com funciona. Gran part d'aquesta indeterminació sorgeix de la pròpia combinació de la diplomàcia cultural en sentit estricte, que és essencialment una pràctica governamental orientada per l'interès, amb vincles culturals, però que tendeix a ser impulsada més per ideals que no pas per interessos i és practicada en gran part per actors no estatals (Ang et al., 2015⁵: 365).

⁵ Totes les citacions d'aquesta obra original en anglès que apareixen en el treball són traduccions de l'autor.

Segons Villarroya (2012: 37–38), a Catalunya s’ha considerat tradicionalment la llengua catalana «com un dels seus pilars de la identitat, del que significa ser català»⁶, la qual cosa va situar les **polítiques lingüístiques** en un primer pla: «aquesta forta correlació de la identitat catalana amb la llengua ha concedit una gran importància a la política lingüística, i amb l’aprovació de la primera llei sobre l’ús de la llengua el 1983 es va posar en marxa una vigorosa campanya per fer del català el vehicle principal de comunicació social». I és que la Llei de Normalització Lingüística de Catalunya va obrir les portes a l’establiment d’una política lingüística activa que també acabaria incidint en el disseny de polítiques per guanyar visibilitat internacional:

En els darrers anys, aquesta centralitat de la llengua en el projecte de construcció nacional català s’explica no només per la seva característica intrínseca de la diferenciació nacional, sinó també principalment per la seva naturalesa semi-artificial que permet l’allotjament dels objectius polítics i/o socials específics (Hobsbawm, 1990). En aquest sentit, la política lingüística s’utilitza per enfortir la identitat nacional i contribuir al procés de construcció de la nació, en lloc d’emprar-se simplement com un indicador ètnic (Keating, 1997). Mitjançant l’establiment d’una política lingüística activa, la llengua és vista com la creació d’un **vincl comú** entre les persones procedents de molt diversos orígens, que representa la ‘corda de seguretat d’una nació’ (Roller, 2002: 275). Entre la varietat de mesures implementades a nivell governamental per tal de generar un major sentit de nació mitjançant el reforç de la identitat, podem distingir entre les estratègies dissenyades per promoure l’ús social del català, les dirigides a aconseguir una major visibilitat internacional de la cultura catalana i, finalment, les destinades a fomentar la cohesió social (Villarroya, *íd.*).

⁶ Totes les citacions d’aquesta obra original en anglès que apareixen en el treball són traduccions de l’autor.

Com a tercer factor, tindriem **l'interès de les pròpies universitats en oferir l'ensenyament de llengües i cultures estrangeres**, però en aquest cas la presència dels estudis catalans esdevé extraordinària si ho comparem amb la presència de llengües i cultures de dimensions similars. Aquest aspecte també l'analitzaré més específicament en els següents apartats del treball. Finalment, es pot identificar un quart factor possible, que seria **la mercantilització de la llengua**, és a dir, que aquesta esdevingui també un bé o producte comerciable; aquest és l'aspecte al qual dedicaré més atenció durant aquest apartat, ja que es pot considerar un factor, però també una aproximació teòrica diferent de la que posa èmfasi en la difusió de la llengua i la cultura com a fonaments de la identitat nacional amb l'objectiu de garantir-ne la pervivència, i que he presentat a l'inici d'aquesta secció del treball.

El motiu principal pel qual la mercantilització de la llengua (*commodification of language*, en anglès) mereix una especial atenció pel que fa a l'ensenyament del català a les universitats de l'exterior és perquè pot explicar, en bona part, tant la voluntat de difusió de la llengua catalana a nivell internacional com també la percepció d'utilitat en l'interès mostrat per part dels estudiants d'aquestes universitats ubicades fora de la comunitat lingüística catalana, tenint en compte el context global actual. Per tal d'endinsar-se en la conceptualització de la mercantilització de les llengües, és important destacar el paper de la globalització com a element de tensió entre les minories nacionals i els nacionalismes d'Estat a causa de les transformacions de les llengües i les identitats que aquella comporta. Heller (2003: 474) esmenta que «la globalització ha obert espais per a l'organització local, l'àrea on precisament les minories etnolingüístiques poden esperar exercir algun control»⁷, i posa com a exemple el Canadà francòfon, on creu que hi ha «un canvi en la comprensió de **la llengua** com un marcador de la identitat ètnica-nacional, passant a entendre'l com un producte comerciable, diferent de la identitat»; a més, considera que al mateix temps «l'autenticitat també s'està convertint en una mercaderia (en comptes de ser utilitzada

⁷ Totes les citacions d'aquesta obra original en anglès que apareixen en el treball són traduccions de l'autor.

com una referència per a la lluita política), de vegades en forma de productes culturals (música, artesanía, dansa, per exemple), i sovint sense cap vincle amb la llengua», i en aquest sentit afegeix:

No obstant això, les llengües sovint juguen un paper important en la gestió d'aquestes relacions canviants entre els productes bàsics i l'autenticitat, pel fet d'aplicar-se com un mitjà per controlar l'accés als nous recursos valuosos que s'estan desenvolupant. Això es pot veure a través de les lluites per la legitimitat (Bourdieu, 1982), és a dir, sobre qui té el legítim dret de definir el que es considera la competència, l'autenticitat, l'excel·lència, i sobre qui té el dret de produir i distribuir els recursos de la llengua i la identitat (Heller, *íd.*).

La mercantilització de les llengües ha esdevingut clau perquè aquestes s'han dotat de valor afegit en el panorama econòmic globalitzat que s'ha anat consolidant. Per exemple, a nivell de màrqueting i publicitat, Kelly-Holmes (2000, 2005) (citada a Heller, 2010: 108) creu que «la **llengua** s'ha convertit en un element central en el màrqueting de nínxols i en les dimensions de la localització de la globalització». A més, Sengès (2003), Bishop *et al.* (2005) i Piller (2007) (citats a Heller, *íd.*) sostenen que «aquesta [la llengua] aborda les especificitats lingüístiques i culturals que es troben sovint en el turisme patrimonial (com un mitjà per dotar de valor afegit els productes i arribar als nínxols de mercat), així com les formes de multilingüisme simbòliques del cosmopolitisme globalitzat». Heller (*ib.*: 108–109) fa referència a l'ensenyament de llengües com un dels punts de tensió entre la llengua i la identitat:

Les **llengües** s'han convertit en un producte en si i, per tant, actuen com un recurs que pot ser produït, controlat, distribuït, valorat i limitat. L'ensenyament d'idiomes [...] es veu involucrat en els intents de controlar el que considera com a **llengües** legítimes i qui es consideren com a parlants legítims d'un idioma determinat, ja sigui en relació amb les varietats del que normalment es considera un idioma (Urciuoli, 2008) o en termes d'accés als diferents repertoris multilingües (Martin-Jones, 2007). La tensió entre la

ideologia **lingüística** com una habilitat tècnica, universalment disponible, i la ideologia **lingüística** lligada a la identitat i al talent individual, és més evident en aquest camp (Jaffe, 2001; Block i Cameron, 2002). Una manifestació d'aquesta tensió és el creixement de la indústria de l'ensenyament d'idiomes [...] (Heller, *íd.*).

Fins aquí, doncs, he descrit dues concepcions o aproximacions teòriques diferents, però que sota el meu punt de vista coexisteixen en paral·lel a l'entorn de la llengua: una que considera **la llengua com un element identitari** o que està lligat a la identitat d'una nació o d'un poble concret, i l'altra que considera la **llengua com un element comerciable o mercantilitzable** (en aquest cas, la identitat dóna legitimitat, autenticitat, a una producte concret encara que sigui cultural). En tot cas, el que esdevé fonamental és el discurs i l'estratègia que s'adopten a nivell oficial. Tots els instituts culturals persegueixen l'objectiu de presentar la cultura com quelcom «neutre» i com un mirall de l'expressió natural d'una comunitat, d'una nació, però també hi ha un altre objectiu molt important que és el d'ampliar la base de presència d'una llengua perquè arribi a la major quantitat de gent possible com a via per «vendre» tant la cultura i els seus productes, com el país com a destinació atractiva pel turisme, les activitats empresarials, etc. Així doncs, si la llengua és una porta d'accés a una cultura, o un «vehicle» en paraules de Villatoro, però al mateix temps esdevé un producte comerciable, es pot comprendre la importància de les institucions culturals, com l'Institut Ramon Llull, en l'objectiu de promoure la llengua i la cultura catalanes a l'exterior aprofitant les possibilitats de difusió que permet el context de globalització actual. Segons el Dr. Josep-Anton Fernández, director de l'Àrea de Llengua i Universitats de l'IRL⁸:

Una cultura que no es projecta a l'exterior no existeix com a cultura a l'escena internacional; això és potser a nivell simbòlic i estratègic, però també hi ha una dimensió en els mercats [...]. Participar en circuits internacionals fa que la cultura catalana no sigui

⁸ Informació extreta a través d'una entrevista, que podeu consultar a l'Annex.

la cultura d'una minoria cultural, sinó [...] una cultura de dimensions mitjanes, però que pot competir, com qualsevol altra cultura, en un escenari global [...]. Però, per això, s'ha de construir aquesta presència que permeti fer-ho. En un món cada vegada més globalitzat és fonamental que s'organitzi aquesta presència [...].

Cada un dels productes que s'insereixen en el marc cultural català i que traspassen les fronteres del propi domini lingüístic és una porta d'accés a la cultura catalana, però el coneixement de la llengua esdevé en molts casos una clau necessària per poder-ne ser un partícip actiu. Així doncs, cada una de les universitats de l'exterior on són presents la llengua i la cultura catalanes també esdevenen unes portes fonamentals d'accés a la cultura catalana i als seus productes, a més del propi ensenyament de la llengua catalana (i, per tant, la incorporació de nous parlants), que n'és el punt de partida i el «vehicle». Per Fernàndez:

Una part molt important de la cultura s'expressa lingüísticament, no hi ha cultures sense aquesta expressió lingüística [...]. Però la llengua no només serveix per transmetre continguts culturals, sinó que també serveix per a altres coses, per exemple a nivell laboral. Per tant, no es tracta només d'un accés a la cultura, sinó que també hi ha altres formes de capital que van més enllà del pur símbol.

En el món actual, en el qual els mercats s'han globalitzat, aquestes portes d'accés a la cultura catalana han esdevingut fonamentals, donat que el consum de productes culturals ja no es realitza exclusivament dins de les pròpies fronteres nacionals. La globalització empeny els parlants de les llengües a cercar nous mercats, si és que és possible, per tal que aquestes puguin continuar sent competitives i conservar la seva funció de porta d'accés a la cultura i d'altaveu nacional que connecti amb el món. A més de l'intercanvi cultural que es pot desprendre de l'exercici de donar a conèixer la llengua i la cultura a l'exterior, cal esmentar que darrere també hi ha una voluntat de

forjar una estratègia que permeti consolidar la imatge que es vol oferir d'aquell territori, país, nació, cultura... a l'exterior, el que es coneix com a *marca de país*:

Avui dia, els països, les regions i les ciutats són conscients de la importància transcendental que té la seva imatge de cara a ser competitiu i per al seu desenvolupament i progrés econòmic, social, polític i cultural. La manera com es percep un lloc pot ser un element fonamental en l'èxit o el fracàs dels seus esforços per a atreure turistes, inversions, empreses, talent o esdeveniments, per a vendre els seus productes a l'exterior, per al desenvolupament de les seves relacions diplomàtiques i culturals amb altres països, etc. (Belloso, 2010: 44).

Per tant, els instituts de cultura, com és el cas de l'Institut Ramon Llull, no només tenen la missió de donar a conèixer la llengua i la cultura catalana al món, sinó que amb la seva acció estan promocionant i consolidant una determinada imatge, que és fins i tot més que una «marca», i que està relacionada amb la projecció d'una identitat que busca estar present al món, tot i no comptar amb els recursos i la visibilitat dels quals disposen altres institucions o organitzacions d'altres estats. Tal com diu Fernàndez:

A través de la projecció exterior de la cultura, es transmet una imatge positiva del país [...]. I això és fonamental perquè fa que el país sigui conegut i reconegut, fa augmentar el seu prestigi internacional. És una forma de diplomàcia [...]. Una imatge positiva és més que una marca, és més que això, hi ha una «substància» sota aquesta marca; una imatge positiva dóna lloc a una percepció determinada.

En aquest sentit, Paschalidis (2009: 275) creu que «l'estat actual dels instituts de cultura desafia la creença generalitzada en el paper cultural en declivi de l'Estat-nació i afirma la persistència de la ideologia del nacionalisme cultural»⁹.

3.4) L'Institut Ramon Llull i la presència internacional dels estudis catalans

Tot i la «desconnexió» amb l'exterior que encara patia Espanya a causa de les conseqüències de la dictadura franquista, la difusió internacional de la llengua i la cultura catalanes va néixer a les acaballes de la tercera etapa històrica de desenvolupament dels instituts culturals, que Paschalidis (*ib.*: 282) identifica com a fase de «diplomàcia cultural (1945–1989)». A nivell internacional, i analitzant-ho des de la perspectiva de les grans potències mundials del moment, Paschalidis creu que la UNESCO va promocionar «una reconceptualització de la cultura en relació amb la societat», i va impulsar «una comprensió més integral, no elitista de la cultura, la celebració de la diversitat cultural i la integració del desenvolupament cultural i econòmic. Era una revisió, a més, que estava en sintonia amb la direcció cada vegada més pública de la política cultural exterior», i que posava el focus d'atenció en «els conceptes més benignes de la diplomàcia cultural i les relacions culturals». Aquesta fase enllaça posteriorment amb la del «capitalisme cultural (1989-), una etapa de la qual es pot destacar especialment el desenvolupament de diversos instituts culturals en diferents països (Instituto Cervantes a Espanya l'any 1991, Instituto Camões a Portugal l'any 1992, Institutul Cultural Român a Romania també l'any 1992...), especialment cap als inicis del segle XXI:

⁹ Totes les citacions d'aquesta obra original en anglès que apareixen en el treball són traduccions de l'autor.

Des dels instituts més veterans i més ben establerts a nivell mundial, però estenent-se també als seus nombrosos imitadors de menor escala, hi ha un compromís amb l'acceleració de l'exportació de la cultura nacional i la 'marca de país'. A partir de mitjans de la dècada de 1980, hi ha una creixent preocupació per la projecció cultural nacional i les quotes de les indústries culturals nacionals en els mercats mundials. Consolidant-se notablement durant la dècada de 1980, el creixement del comerç cultural va ser sorprenent durant la dècada de 1990 [...]. Alhora, la tendència a la mercantilització o gestió que es va estendre per tot el camp de la política cultural pública (McGuigan, 2004: 46–49) també va exigir una remodelació de les normes de la política cultural exterior. L'èmfasi en la cultura de la ideologia que va marcar l'altura de les rivalitats de la Guerra Freda va donar pas a la ideologia de la cultura. En l'era del capitalisme cultural, on es comercialitzen tot tipus de recursos culturals, produccions i experiències (Rifkin, 2000), els instituts culturals que van començar la seva existència com a llocs de cultura avançats comencen a assemblar-se cada vegada més a factories culturals (Paschalidis, *ib.*: 285).

Amb la mateixa motivació dels instituts culturals d'altres països, però amb la consciència de l'escassetat de recursos disponibles pel fet de no disposar d'estructures estatals, la diplomàcia cultural catalana es va anar fent un lloc al panorama europeu i global. Si bé aquesta projecció internacional va ser impulsada, en gran part, des de Catalunya, marcada per la voluntat d'autogovern després de la restitució de la Generalitat, cal destacar la creació de l'Institut Ramon Llull (IRL) com el referent més complet i potent en la difusió de la llengua i la cultura catalanes a l'exterior; la creació d'aquest consorci es va realitzar mitjançant un conveni entre la Generalitat de Catalunya i la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, signat el 5 d'abril de 2002 a Palma i publicat per mitjà de la Resolució PRE/1128/2002, de 30 d'abril.

L'Institut Ramon Llull és l'organisme públic que vetlla per la promoció de la llengua i la cultura a l'exterior, tant a nivell acadèmic, literari, com també cultural. Tal com s'explica a la seva pàgina web, i basant-se en la resolució anteriorment

esmentada, té com a objectiu «promoure a l'exterior els estudis de llengua i cultura catalanes en l'àmbit acadèmic, la traducció de literatura i pensament escrits en català, i la producció cultural catalana en d'altres àmbits com el teatre, el cinema, el circ, la dansa, la música, les arts visuals, el disseny o l'arquitectura»¹⁰. Així doncs, l'Institut Ramon Llull està estructurat en tres àrees: l'Àrea de Creació, l'Àrea de Literatura i Pensament i l'Àrea de Llengua i Universitats. En aquest cas, em centraré en l'acció de promoció de la llengua i la cultura catalanes a l'exterior en l'àmbit de les universitats.

Tot i que ja existia una llarga i sòlida tradició en estudis de catalanística en diverses universitats d'arreu del món, va ser l'any 1988 quan el Govern de Catalunya va veure la necessitat d'estendre i consolidar la presència dels estudis catalans a l'àmbit universitari de l'exterior, i es va proposar promoure l'ensenyament i el coneixement de la llengua catalana a l'exterior (Puiggené, 2014: 1). Entre els anys 1988 i 2002, aquesta tasca va ser encomanada a la Comissió de Promoció de l'Ensenyament del Català a les universitats de fora de l'àmbit territorial de Catalunya (Duarte, 1994¹¹: 19). Però posteriorment, amb la creació de l'Institut Ramon Llull l'any 2002, per mitjà d'un acord entre la Generalitat de Catalunya i el Govern de les Illes Balears, es va enfortir l'anomenat *Programa de Lectorats de Català* en el marc d'una política més àmplia i global de projecció exterior de la llengua i la cultura catalanes en diversos àmbits: llengua, literatura, pensament, teatre, música, dansa, cinema, arts plàstiques, arquitectura, etc. Actualment, és la Xarxa universitària d'estudis catalans a l'exterior la que aplega les universitats que imparteixen assignatures de llengua i cultura catalanes arreu del món. Així doncs, l'Institut Ramon Llull es va convertir en l'organisme encarregat de la projecció exterior de la llengua i la cultura catalanes, i va assumir l'activitat que ja existia en altres organitzacions governamentals, com per exemple la coordinació de la Xarxa universitària, que es realitzava des de la Direcció General de

¹⁰ Pàgina web de l'Institut Ramon Llull (IRL): <www.llull.cat>

¹¹ Totes les citacions d'aquesta obra original en castellà que apareixen en el treball són traduccions de l'autor.

Política Lingüística (adscribita en aquell moment al Departament de Cultura), o la tasca de promocionar les arts visuals i escèniques, que es realitzava des del Consorci Català de Promoció Exterior de la Cultura (COPEC). D'aquesta manera, segons Fernández hi hauria un organisme únic de projecció lingüística i cultural a nivell internacional de tots els territoris que tenen el català com a llengua pròpia; si bé això es va aconseguir en el cas de les Illes Balears, no ha estat així en el cas del País Valencià.

En aquest cas, la missió principal de l'Àrea de Llengua i Universitats de l'IRL és la promoció dels estudis catalans a les universitats de l'exterior, que conformen la Xarxa universitària d'estudis catalans a l'exterior (com es coneix actualment el Programa de Lectorats de Català), i que integra 150 universitats de tot el món. Amb l'objectiu de cobrir les places vacants de lectors o de nova creació, cada any es realitzen convocatòries per a la selecció del professorat, amb una mitjana anual d'una vintena de places ofertes (Bosch, 2015). Al curs 1987–88 hi havia 8 lectorats de català, mentre que al curs 2002–2003, quan es va fundar l'IRL, ja n'hi havia 85 (Prats, 2006: 387). Aquest organisme també coordina les proves de certificació de català fora del domini lingüístic d'acord amb els nivells del Marc europeu comú de referència per a les llengües, que s'organitzen anualment a una mitjana de 70 localitats de 30 països d'arreu del món.

L'Institut Ramon Llull treballa coordinadament amb la Secretaria d'Universitats i Recerca i la Direcció General d'Universitats, i amb la Direcció General de Política Lingüística, així com també amb altres institucions públiques, com el Govern d'Andorra (lectorat de català a Praga, coorganització del Campus Universitari de la Llengua Catalana per a estudiants de català d'universitats de l'exterior...), amb l'IEC i amb la Xarxa Vives d'Universitats (membres dels òrgans de govern de l'IRL), amb l'AVL (amb qui comparteix els lectorats de Cambridge, Amiens i Torí), o la Xarxa Vives (organització del Curs d'Introducció a la Didàctica de la Llengua com a Idioma Estranger).

Així doncs, pel que fa als estudis catalans, un dels papers fonamentals de l'IRL és la signatura d'acords amb universitats de l'exterior, al mateix temps que coordina i ofereix suport al centenar i mig de centres que imparteixen aquests estudis arreu del món a través de la seva específica Àrea de Llengua i Universitats. Els estudis avançats i la recerca lingüística són també uns dels àmbits preferents d'actuació, i per això l'IRL coopera amb les associacions internacionals de catalanística, com ara: l'Anglo-Catalan Society, l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, l'Association Française des Catalanistes, l'Associazione Italiana di Studi Catalani, la Deutscher Katalanistenverband e. V., la North American Catalan Society, l'Associació de Catalanistes de l'Amèrica Llatina, o la Federació Internacional d'Associacions de Catalanística. A més, també es dona suport a certes activitats que organitzen les universitats, com per exemple cursos o jornades de formació.

Una part d'aquests centres que integren la Xarxa tenen una llarga tradició d'oferir el català i la seva literatura i cultura. Per exemple, durant la dictadura o abans, al Regne Unit ja hi havia alguns llocs on s'ensenyava català, com és el cas de Liverpool, Belfast o Sheffield. Posteriorment, quan es va crear la Comissió de Lectorats a començaments dels anys vuitanta, i posteriorment la Xarxa universitària, es va enfortir el suport institucional a aquesta docència, la qual fins llavors es feia a partir de molts esforços personals, i es va dur a terme una sistematització i estructuració. D'altres universitats s'han posat en contacte amb l'IRL (o anteriorment amb la Generalitat de Catalunya), o ha estat aquest el que s'ha dirigit a una determinada universitat on es considera que tenir-hi una presència és rellevant, ja sigui perquè la universitat és prestigiosa, perquè el Govern considera que en aquell país és estratègic tenir-hi un punt de docència de català, o per raons d'equilibri territorial entre els diferents països, etc. Però el focus principal és l'excel·lència d'aquestes universitats, tal com explica Fernàndez:

En tots els casos el que s'intenta és que les universitats on s'estigui present siguin universitats d'excel·lència, i això s'ha aconseguit. El català no és ni el francès, ni l'anglès,

ni l'espanyol, ni l'alemany... és a dir, no és una llengua majoritària com aquestes altres llengües, que tenen unes dimensions globals molt clares i que per pura inèrcia o pur pes demogràfic, històric i econòmic ja són presents a la major part d'universitats del món. El català no té aquestes característiques i seria absurd que estigués present a totes les universitats del món, no tindria cap mena de sentit, però el que sí que té sentit és que estigui present a les millors universitats, i això ja s'ha aconseguit bastant perquè, de les 88 universitats que subvenciona l'Institut Ramon Llull, el 18% —16 universitats— estan entre les 100 primeres del món segons el Rànquing de Shanghai, i el 63% estan entre les 500 primeres del món.

Segons la Memòria de l'IRL 2016, durant el curs acadèmic 2015–2016, 88 universitats de 28 països diferents (66 universitats a Europa, 17 a Amèrica, 4 a Àsia i 1 a Oceania) van rebre un ajut per impartir estudis catalans (durant el curs acadèmic 2016–2017, el nombre d'universitats que han rebut un ajut per a la impartició de docència d'estudis catalans ha estat de 87), i 19 universitats van oferir especialitzacions en estudis catalans. El nombre d'estudiants que es van matricular en assignatures d'estudis catalans va ser de 6.952, la majoria dels quals van cursar els seus estudis a França (1.125), al Regne Unit (660) i a Alemanya (466). L'evolució de les xifres d'alumnat s'ha mantingut més o menys estable des de l'any 2002, any en què va créixer també el nombre d'universitats que es van integrar a la Xarxa. Des de l'any 2010, amb la crisi econòmica, el nombre d'universitats que reben un ajut econòmic és més baix, però el nombre d'estudiants s'ha mantingut estable, amb uns 6.000 matriculats cada any. Les assignatures de llengua són les que registren més estudiants (60%) i s'ha incrementat el nombre de matriculats en assignatures de continguts —com literatura, cultura, lingüística o traducció— (37,9%). En general, els factors que incideixen en la preferència dels estudiants pels estudis catalans són molt diversos; Fernández esmenta alguns d'aquests possibles factors:

El Barça i l'univers esportiu, per exemple, són uns dels factors importants, a nivell cultural, per a la familiarització dels estudiants amb el català. O la ciutat de Barcelona,

que atreu moltes persones, no només com a lloc turístic sinó també com un escenari cultural, literari, artístic, etc. Però evidentment també hi ha gent interessada concretament en les llengües [...]. Un cop els estudiants s'adonen que la cultura catalana és molt potent, que és una cultura mitjana com la txeca, l'hongaresa o la sueca, i que té alguns referents molt importants com són Gaudí i el modernisme català, l'avantguarda, Dalí, Miró, la presència internacional prestigiosa que tenen el cinema català i el teatre català, per exemple, tot això fa que es percebi la llengua catalana com la llengua d'una cultura que està bé i que val la pena estudiar.

Durant els darrers anys, també s'han dut a terme accions per ampliar els itineraris curriculars dels plans d'estudi i s'han anat incorporant a la Xarxa altres universitats que no compten amb un ajut directe de l'IRL; també s'han realitzat actuacions directes amb les universitats amb l'objectiu d'aconseguir-ne un major cofinançament, la qual cosa ha permès garantir la continuïtat d'aquests estudis a més d'un centenar d'universitats i la convocatòria de noves places de professorat. En aquest sentit, cal dir que la previsió de l'Institut Ramon Llull no és ampliar el nombre de centres universitaris que ofereixen assignatures de llengua i cultura catalanes, sinó consolidar els estudis catalans en aquelles universitats on ja s'ofereixen. Segons Fernàndez:

No té sentit dispersar uns recursos que són limitats, sinó més aviat, el que és estratègicament prudent, encertat i saludable, és potser consolidar la presència que ja existeix, en un context internacional de crisi de les humanitats i de difícil posició de les disciplines de llengües a les universitats. Així doncs, és millor apuntar el que ja tens, millorar-ho, enfortir-ho, mirar de sintonitzar amb les prioritats estratègiques de les universitats, fer una aposta per la reproducció de la disciplina, és a dir, per la recerca [...]. Es tracta més aviat de corregir alguns dèficits i èmfasis, però no anar a un desplegament per anar assolint un gran nombre d'universitats, ja que el nostre èmfasi és més aviat qualitatiu.

Tal com explica Bosch (2015), des de l'IRL també es dona suport al programa acadèmic i de recerca dels centres d'estudis catalans de La Sorbona i de la Queen Mary de Londres, com també a les càtedres de professors visitants Joan Coromines de la Universitat de Chicago, la Juníper Serra de la Universitat de Stanford i la Càtedra Mercè Rodoreda de la City University of New York (en el marc dels programes de doctorat del Graduate Center de literatura contemporània i sociolingüística). A més, durant els darrers cursos s'han implementat tres *minors* en estudis catalans a les universitats nord-americanes de Mont-real (Quebec, Canadà), i Chicago i Massachusetts (EUA), que ofereixen enfocaments curriculars interdisciplinaris (cinema, literatura comparada...); també s'han consolidat els estudis de grau i de màster de traductologia a la Universitat de Leipzig, iniciats el 2010, s'han implementat *minors* de grau a les universitats de Liverpool i Birmingham (Anglaterra, Regne Unit), i s'ha inaugurat el primer grau universitari en Llengua i Literatura Catalanes a la Universitat de Brno (República Txeca), entre d'altres fets destacables. Finalment, cal dir que, amb periodicitat anual, es realitzen les Jornades Internacionals per a Professors de Català (l'any 2016 es van celebrar a la Universitat Rovira i Virgili, a Tarragona, i l'emplaçament ha estat el mateix aquest any 2017), així com les estades lingüístiques d'estiu que s'organitzen a Barcelona, Girona, Canillo (Andorra), Palma, València...

Pel que fa al disseny dels continguts dels programes acadèmics relacionats amb els estudis catalans que ofereixen les universitats que integren la Xarxa, cal esmentar que l'IRL no intervé en la configuració dels plans d'estudis, però sí que procura que aquests tinguin caràcter oficial. La tasca de l'IRL està més centrada en la selecció i formació del professorat que ocupa les places de lector de català, ja que es considera molt important que aquest professorat pugui dur a terme la seva tasca correctament, perquè normalment la presència dels estudis catalans a les universitats de l'exterior acostuma a dependre d'una sola persona. Tanmateix, sí que existeixen algunes diferències territorials que depenen sobretot de les diverses cultures acadèmiques: per exemple, a Alemanya la catalanística està orientada cap a la lingüística, dintre una tradició acadèmica que promou la idea de la romanística, i a França les assignatures de

llengua i literatura acostumen a compartir plans d'estudis amb les assignatures de civilització; en el cas de Rússia, la literatura té una paper molt predominant, mentre que als sistemes acadèmics anglosaxons les disciplines de llengües modernes s'han obert cap a altres de diferents com la història, l'art, el cinema... i són cada vegada més interdisciplinàries. Però, en general, es considera fonamental que l'estudiant a qui interessin la llengua i la cultura catalanes pugui disposar de tots aquells elements que li permetin augmentar la seva comprensió del context cultural, explica Fernàndez.

4) Cas d'anàlisi: el català a les universitats de territoris angloparlants

4.1) Introducció i justificació

A la introducció del treball ja he esmentat l'objectiu de conèixer com el català, una llengua minoritzada, ha aconseguit introduir-se en el context acadèmic d'una llengua majoritària i potent com l'anglès, i de comprovar si aquesta presència està en consonància amb els criteris de l'Institut Ramon Llull. Per aquest motiu, s'analitzaran els programes acadèmics d'estudis catalans de diverses universitats de territoris pertanyents al món anglosaxó o angloesfera: el Regne Unit, Irlanda, els Estats Units d'Amèrica, el Canadà anglòfon, Austràlia i Nova Zelanda. En aquests territoris, l'anglès és la llengua oficial —per llei o *de facto*— i la primera del país.

Però davant d'aquest àmbit d'estudi, que és bastant ampli, la proposta és fer una selecció representativa d'universitats d'aquelles àrees o ciutats on hi hagi un major nombre de centres que imparteixin plans d'estudis vinculats amb la llengua i la cultura catalanes, com és el cas de les següents: Londres (Anglaterra, Regne Unit), Nova York (Nova York, EUA), l'àrea de la badia de San Francisco (Califòrnia, EUA), i Toronto (Ontàrio, Canadà anglòfon). D'entre les diverses universitats, cal dir que s'han prioritzat aquelles en les quals hi ha una càtedra d'estudis catalans. També s'ha inclòs:

Chicago (Illinois, EUA), que no compleix el criteri principal, però la Universitat de Chicago té una càtedra d'estudis catalans; Leeds (Anglaterra, Regne Unit), localització des d'on s'ha elaborat part de la investigació gràcies a una estada que vaig realitzar a la Universitat de Leeds entre els mesos de setembre i desembre de l'any 2016 per tal de donar suport en la promoció dels estudis catalans en aquesta universitat; Sheffield (Anglaterra, Regne Unit), per la presència destacada dels estudis catalans en aquesta universitat anglesa; i, finalment, cal dir que també s'ha considerat important conèixer la situació actual dels estudis catalans a Irlanda, Austràlia i Nova Zelanda, com a territoris que completen el grup principal de països del món anglosaxó.

Finalment, cal esmentar que la decisió d'escollir universitats de territoris de parla anglesa com a base d'anàlisi d'aquest treball queda encara més validada pels vincles també culturals entre els diferents països, a més de les similituds existents en els plantejaments acadèmics i estratègics de les universitats:

Hi ha clarament molt en comú entre els estudis catalans a l'Amèrica del Nord i al Regne Unit, més enllà del fet evident de la proximitat lingüística i cultural d'ambdós països. Hi ha un esperit acadèmic i intel·lectual molt semblant i un propòsit estratègic compartit (Fernández i Martí-López, 2005¹²: 13).

Cal tenir en compte que, especialment al món anglosaxó, els estudis catalans es troben «ubicats» als departaments d'estudis hispànics, hispànics i portuguesos, ibèrics i llatinoamericans..., i és un fet que també respon a la voluntat de reflectir la pluralitat del món ibèric, tot i que, segons Fernández, aquest aspecte no significa necessàriament una oportunitat de visibilitat per als estudis catalans:

La relació amb l'hispanisme és complexa, i també hi ha un cert reflex no directe de la generalitat política. Però la visibilitat no la dona estar en un departament d'estudis

¹² Totes les citacions d'aquesta obra original en anglès que apareixen en el treball són traduccions de l'autor.

hispanics, sinó el fet d'aparèixer als llistats d'assignatures, fer visible la docència, l'organització d'activitats culturals i acadèmiques... El que et dóna visibilitat és el que fas, no la «ubicació», però per poder exercir aquesta visibilitat necessites una «ubicació». Per això, des de l'Institut Ramon Llull també es busca participar en activitats ja existents i més transversals que s'organitzen per part de les universitats, per tal de poder interaccionar amb altres àmbits de coneixement i amb altres persones.

4.2) El català a les universitats del Regne Unit i Irlanda: l'Anglo-Catalan Society

Fins ben bé la meitat del segle XX, l'estudi de la llengua i la cultura catalanes quedava totalment relegat pel del castellà en els departaments d'estudis hispànics de les universitats del Regne Unit, excepte en algun cas concret, com a Liverpool o Belfast; a Liverpool, concretament, cal destacar el paper de l'hispanista-catalanòfil E. Allison Peers. Walker (1992: 753) considera que aquest avantatge existia per dos factors principals: per una banda, pels avantatges polítics i la pressió cultural, i per l'altra, per la consideració per part del poble britànic que tots els ciutadans de l'Estat espanyol tenen el castellà com a llengua natural. Però Walker creu que la Guerra Civil espanyola va perjudicar la imatge de l'imperialisme cultural castellà. La informació que anava arribant de la dictadura i l'aproximació a la causa catalana a través dels cercles anglo-catalans van fer augmentar l'interès dels estudiosos britànics cap a la cultura catalana. En aquest context, va ser clau el pas que va donar Josep Maria Batista i Roca en aconseguir que a través de la Universitat de Cambridge es pogués començar a impartir una assignatura de llengua i literatura catalanes dins del programa d'estudis hispànics.

L'interès creixent per la cultura catalana va permetre el naixement de l'Anglo-Catalan Society, una associació acadèmica fundada a Oxford l'any 1954 per catalanòfils britànics com Robert Brian Tate, Paul S. N. Russell-Gebbett o Francis William Pierce i

també per catalans exiliats com Josep Maria Batista i Roca, Joan Mascaró i Fornés o Joan Gili i Serra. Així doncs, l'objectiu de l'Anglo-Catalan Society era, principalment, «difondre i propagar per tots els mitjans possibles la cultura catalana a la Gran Bretanya», així com també «presentar una imatge verídica de la realitat cultural de la Península» (*ib.*: 754). El final de la dictadura espanyola va suposar un important pas per a la normalització de la llengua i la recuperació cultural i política. L'any 1986, l'Anglo-Catalan Society va rebre el Premi Ramon Llull com a reconeixement del seu servei a la cultura catalana, i l'any 1992 també va rebre la Creu de Sant Jordi, la major distinció atorgada per la Generalitat de Catalunya.

D'ençà de la seva fundació, l'Anglo-Catalan Society s'ha anat reunint anualment, normalment amb la celebració d'un congrés a la tardor, en el qual es presenten diferents comunicacions; per exemple, la LXI Annual Conference es va celebrar l'any 2015 a la Universitat de Glasgow (13–15 de novembre), i l'any 2016 la trobada va tenir lloc a la Universitat de Leeds (11–13 de novembre). L'entitat compta amb més de 200 membres, diversos dels quals han rebut reconeixements importants, com és el cas del professor Arthur Terry, el professor Alan Yates o el professor Max Wheeler. Actualment, la funció principal de l'Anglo-Catalan Society és la d'establir vincles amb altres organismes, com per exemple altres societats internacionals d'estudis catalans a les universitats on s'ensenya català, així com també organismes oficials i institucions culturals. Cal destacar la col·laboració d'aquesta entitat amb l'Institut Ramon Llull i la xarxa de lectors de català d'arreu del Regne Unit i Irlanda.

Així doncs, els estudis catalans tenen un lligam històric important amb el Regne Unit. Durant la dictadura, o en alguns casos fins i tot abans, ja hi havia universitats on s'ensenyava català, com és el cas de Liverpool, Belfast o Sheffield. Tal com explica Fernàndez:

A la catalanística britànica, des de la seva fundació, el català ja hi era present d'alguna manera [...]. Llavors, quan es va crear la Xarxa, primer a partir de la creació de la Comissió de Lectorats a començaments dels anys vuitanta, el que es va fer va ser posar

en valor tot això i oferir un suport institucional a aquesta docència, que cal dir que es feia a partir de molts esforços personals, i es va dur a terme una sistematització i estructuració.

4.3) El català a les universitats d'Amèrica del Nord: la North American Catalan Society

Segons Bover (1992: 763), l'interès pels estudis catalans a Amèrica del Nord va iniciar-se amb la visita que va realitzar la filòloga estatunidenca Josephine de Boer (1886–1972) a Mallorca l'any 1927. A partir de llavors, De Boer va difondre aquest interès en terres nord-americanes i va participar activament en l'organització de conferències sobre llengua i cultura catalanes, activitats entre les quals cal destacar els Jocs Florals de la Llengua Catalana celebrats a Nova York l'any 1951. L'autor explica també que De Boer va aconseguir que la Modern Language Association (MLA) creés la Secció Catalano-Provençal l'any 1958, «la qual es va convertir en la primera tribuna de la catalanística nord-americana», de manera que es va consolidar progressivament aquesta presència catalana en els congressos de la MLA.

Paral·lelament, cal subratllar el paper fonamental de Joan Coromines a la Universitat de Chicago, on va començar a impartir classes de català als anys quaranta a alumnes que després esdevindrien «les primeres files de la catalanística nord-americana, com per exemple Joseph Gulsoy» (*ib.*) —tornarem a esmentar la figura de Gulsoy més endavant, quan parlem de la Universitat de Toronto. A més, Bover destaca l'arribada i les estades temporals d'especialistes en estudis catalans a diversos centres universitaris nord-americans, com és el cas de Josep Roca-Pons, Albert Porqueras-Mayo o Antoni M. Badia i Margarit, «cosa que va fer possible la formació de nous professors i investigadors», al mateix temps que subratlla la interdisciplinarietat de les

col·laboracions amb les quals es comptava: arquitectes, metges, bioquímics, filòsofs, historiadors, historiadors de l'art, artistes reconeguts internacionalment... Precisament, la fi de la dictadura va motivar la celebració del I Col·loqui d'Estudis Catalans a Amèrica del Nord a la Universitat d'Illinois a Urbana-Champaign, l'any 1978, amb més d'un centenar de participants procedents de cinc universitats del Canadà i vint dels Estats Units. En aquest moment, es constituïa la North American Catalan Society (NACS), amb l'objectiu de fomentar la cultura catalana i la promoció de l'ensenyament de la llengua i la cultura catalanes a les universitats dels Estats Units i Canadà. Bover, que fou vocal coordinador de la NACS als Països Catalans, també esmenta que, al principi de la dècada dels vuitanta, la NACS va decidir tirar endavant el projecte de crear una revista internacional de catalanística, la *Catalan Review, International Journal of Catalan Culture*, bilingüe (en anglès i català), amb continguts pluridisciplinars i de publicació semestral. El primer número de la *Catalan Review* va aparèixer l'any 1986.

D'ençà de la seva fundació, la North American Catalan Society s'ha anat reunint cada dos o tres anys amb motiu de la celebració d'un congrés en el qual es presenten diferents comunicacions. Per exemple, l'any 2013 es va celebrar el 14è Col·loqui a la Universitat de Toronto (24–26 de maig), i l'any 2015 la trobada va tenir lloc a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans (29–30 de juny i 1 de juliol). Cal esmentar que l'any 1997, l'Institut d'Estudis Catalans i la Generalitat de Catalunya van concedir a la NACS el Premi Ramon Llull, en reconeixement del seu paper en la promoció de la cultura catalana en l'àmbit internacional. L'any següent, el 1998, la NACS va rebre la Creu de Sant Jordi, el més alt reconeixement atorgat pel Govern català.

Per tant, abans de la fundació de l'IRL, algunes universitats de l'Amèrica del Nord ja oferien docència de català, principalment als Estats Units. Segons Fernández, el nombre de centres ha anat augmentant, ja que es considera un territori estratègic, tot i que la distància geogràfica és un factor que històricament ha impedit un desplegament dels estudis catalans com el que hi ha hagut al Regne Unit:

Hi havia molts catalans treballant en departaments de llengües modernes, de lingüística o d'estudis ibèrics, però no estava molt desenvolupat [...]. En termes relatius, els estudis catalans estaven més desenvolupats al Regne Unit, però com que els Estats Units tenien un caràcter estratègic, l'Institut Ramon Llull va creure convenient desplegar els estudis catalans a Nord-amèrica; en alguns casos es va començar a donar suport als llocs on ja es feien estudis catalans, i en d'altres casos es va desenvolupar aquesta presència. Històricament, la relació entre el Regne Unit i Catalunya és molt més pròxima, com amb França, Alemanya o Itàlia; en aquest sentit, doncs, és normal que hi hagués un major intercanvi perquè **geogràficament** són territoris que estan molt pròxims.

4.4) El perfil i els plans d'estudi de les universitats seleccionades

A continuació, es presentaran els diferents territoris del món anglosaxó seleccionats en aquest treball (el Regne Unit, Irlanda, els Estats Units, el Canadà anglòfon, Austràlia i Nova Zelanda), i es mostraran els programes acadèmics d'estudis catalans existents a cada una de les universitats analitzades. Aquesta informació em permetrà comprovar la correspondència existent amb els criteris de l'Institut Ramon Llull, però també serà útil per comprendre com s'articulen avui en dia els estudis catalans tenint en compte el context actual de globalització. El llistat d'assignatures i el seu contingut s'ha obtingut gràcies a la col·laboració de l'IRL i dels diferents responsables acadèmics i/o lectors de català, així com també mitjançant la informació publicada per cada universitat (pàgines web, dossiers digitals, etc.), que s'ha procedit a traduir al català. Aquesta informació pot haver sofert alguna lleugera modificació a causa de la dinàmica de l'activitat acadèmica de les universitats.

4.4.1) REGNE UNIT

Al Regne Unit hi ha 21 universitats que ofereixen estudis catalans; en aquest cas, analitzaré tres centres universitaris, ubicats a les ciutats de Londres, Sheffield i Leeds.

QUEEN MARY UNIVERSITY OF LONDON

La Queen Mary – Universitat de Londres (Queen Mary University of London, QMUL) és una institució pública d'educació superior amb docència i recerca en diversos àmbits, com ara les humanitats, les ciències socials, el dret, la medicina, l'odontologia, les ciències i l'enginyeria. La Queen Mary va començar a oferir estudis catalans l'any 1989, i l'any 1990 es va crear una plaça de professor titular, *Lecturer in Catalan Studies*, que a partir de l'any 2002 va assolir el rang de *Senior Lecturer in Catalan Studies*; entre els anys 1993 i 2006, aquesta plaça la va ocupar l'actual director de l'Àrea de Llengua i Universitats de l'IRL, el Dr. Josep-Anton Fernàndez. També cal destacar que el març del 2006 es va inaugurar el Centre for Catalan Studies (Centre d'Estudis Catalans), impulsat amb el suport de l'IRL, amb la voluntat de promoure i consolidar la recerca en estudis catalans tant en aquesta universitat com dins l'àmbit acadèmic del Regne Unit. El responsable acadèmic dels estudis catalans és el Prof. John London, director del Centre for Catalan Studies; pel que fa al lector de català, durant el curs acadèmic 2015–2016 va desenvolupar aquesta tasca la Sra. Ester Pou, mentre que la Sra. Carme Calduch va assumir aquesta responsabilitat el curs següent.

Els estudis catalans que s'ofereixen a la Queen Mary – Universitat de Londres estan integrats dins el pla d'estudis de la *School of Languages, Linguistics and Film*, bàsicament dins del *Department of Iberian and Latin American Studies*. Normalment, en el cas del *bachelor* (grau), s'ofereixen tres assignatures de llengua i tres de continguts històrics, culturals i literaris. Els estudiants que fan els tres cursos de llengua i el curs de primer *Catalan Culture* poden obtenir el *Bachelor of Arts with Honours in*

Hispanic Studies and Catalan Language. Per altra banda, cal destacar la importància de la recerca en estudis catalans a la Queen Mary, que s'articula a través del Centre for Catalan Studies (es pot cursar un programa de doctorat, *PhD*), així com els diversos seminaris que se celebren durant el curs acadèmic.

Durant el curs 2015–2016, la QMUL va oferir en docència les següents assignatures:

- INTRODUCTORY CATALAN (30 crèdits, 110 hores). Assignatura obligatòria de primer any (primer i segon semestre, o bé tercer i quart), de nivell *undergraduate* (grau). L'objectiu és que els estudiants assoleixin el nivell A2 del Marc europeu comú de referència per a les llengües (MECR) i que s'introdueixin en el coneixement de la cultura i la societat catalanes.
- CATALAN II INTENSIVE (30 crèdits, 88 hores). Assignatura obligatòria de segon any, de nivell *undergraduate*, impartida durant el curs 2015–2016 (no consta que s'hagi ofert durant el curs següent). Està adreçada a estudiants que ja tenen un coneixement bàsic de català, i posa especial èmfasi en el desenvolupament de la fluïdesa oral, auditiva i la millora de les habilitats de comprensió de lectura, l'aprenentatge de noves estructures i vocabulari, així com també en les habilitats d'escriptura.
- CATALAN III (30 crèdits, 66 hores). Assignatura obligatòria de quart any, impartida durant el curs 2015–2016 (no consta que s'hagi ofert durant el curs següent), com a continuació de l'assignatura *Catalan II Intensive*. L'objectiu és millorar la fluïdesa, l'ampliació del vocabulari, la correcció gramatical, la comprensió oral i la lectura avançades, i el desenvolupament de les habilitats d'escriptura.
- CATALAN CULTURE: LANGUAGE, HISTORY, ART (15 crèdits, 22 hores). Assignatura optativa (de segon o quart semestre), de nivell *undergraduate*, que es pot cursar dins del pla de *Catalan* o de *Comparative Literature*. Va ser impartida durant el curs 2015–2016, però no consta que s'hagi ofert durant el curs següent. Ofereix una introducció general a la cultura catalana moderna i contemporània.

- CATALAN CULTURE: ART, LITERATURE AND FOOTBALL (15 crèdits, 22 hores). Assignatura optativa de primer any (per cursar al segon semestre, o bé al quart semestre), de nivell *undergraduate*. No es va impartir durant el curs 2015–2016, però sí en el següent curs acadèmic. Es tracta d'una introducció general a la cultura catalana moderna i contemporània.
- CATALAN LITERATURE (1900–2010) [DESIRE AND SOCIETY IN 20TH CENTURY – CATALAN LITERATURE] (15 crèdits, 22 hores). Assignatura de segon semestre (o bé tercer o cinquè), de nivell *undergraduate*. Pel que fa al curs 2015–2016, aquesta assignatura va ser impartida per la Dra. Rhiannon McGlade. Té com a objectiu proporcionar una visió general de la literatura catalana del segle XX centrant-se en la relació entre la història, la societat i la subjectivitat.
- NARRATING THE CATALAN NATION (15 crèdits, 22 hores). Assignatura optativa de quart any. Durant els cursos 2015–2016 i 2016–2017 no es va oferir.
- CATALAN CINEMA (15 crèdits, 22 hores). Assignatura optativa (de quart o sisè semestre), de nivell *undergraduate*, que es pot cursar dins del pla de *Catalan* o de *Film Studies*. Durant el curs 2015–2016 i el següent, l'assignatura ha estat impartida per Xelo Sanmateu. S'analitzen pel·lícules catalanes que han estat clau des del 1975 fins a l'actualitat.
- CATALAN AVANT-GARDE ART (15 crèdits, 22 hores). Assignatura optativa vinculada a l'àmbit d'*Art and Visual Culture*. Durant els cursos 2015–2016 i 2016–2017, aquesta assignatura no es va oferir.

Durant el tercer any, els estudiants de *bachelor* realitzen l'anomenat *year abroad*, és a dir, la realització d'una estada a l'exterior que comprèn tot el curs acadèmic. Al país de destinació els estudiants poden triar entre estudiar, treballar en alguna empresa o treballar com auxiliar de conversa en una escola a través del British Council.

UNIVERSITY OF SHEFFIELD

La Universitat de Sheffield (University of Sheffield) és una institució pública d'educació superior de docència i recerca. La Universitat va iniciar la seva activitat l'any 1905, com a resultat de la unió prèvia de tres institucions acadèmiques de Sheffield (per tal de poder impartir estudis de medicina, ciències i arts, i ciència aplicada), i va créixer notablement a partir dels anys cinquanta. Pel que fa als estudis catalans, l'any d'inici de la col·laboració amb la Comissió de Promoció de l'Ensenyament del Català a les universitats de fora de l'àmbit territorial de Catalunya, va ser el 1994, tot i que anteriorment ja hi havia hagut docència i recerca d'estudis catalans, tal com s'esmenta a *Catalans de fora* (Tudela, 1985). La responsable acadèmica dels estudis catalans és la Dra. Louise Johnson, que fa docència i recerca en estudis catalans, i el lector de català durant el curs 2015–2016 i en el curs següent ha estat el Sr. Nin Sauleda.

Pel que fa als estudis d'*undergraduate*, cal esmentar que en els *bachelor* es pot estudiar la llengua i la cultura catalanes des del primer fins a l'últim any de carrera. A més, tant durant el segon com durant el darrer any també es pot cursar una assignatura estrictament de cultura. Per als alumnes d'estudis hispànics, es tracta d'assignatures optatives, però cal seleccionar sempre entre català o portuguès. De la mateixa manera, és també optatiu per als estudiants que cursen estudis hispànics i estudis d'una altra llengua (*dual honours*), tot i que en aquest cas estan exempts d'haver de seleccionar català o portuguès. Per altra banda, els estudiants que fan el *bachelor* en llengües modernes (*BA in Modern Languages*, amb tres llengües) poden triar el català com a segona o tercera llengua. Qualsevol estudiant de la universitat pot triar estudiar català com l'equivalent a crèdits de lliure elecció, i fins i tot hi ha la possibilitat que qualsevol persona, membre de la universitat o no, es matriculi a les classes de llengua catalana. A través del *Department of Hispanic Studies* també es poden cursar estudis de postgrau, ja sigui un programa de màster o de doctorat.

Durant el curs 2015–2016, la Universitat de Sheffield va oferir en docència les següents assignatures de nivell *undergraduate* (grau):

- CATALAN BEGINNERS: LANGUAGE AND CULTURE (20 crèdits). Assignatura anual. Per una banda, es posa especial èmfasi en l'adquisició ràpida del català oral i escrit a través d'una introducció a la sintaxi i al vocabulari català ràpid, i també a la «qüestió catalana» en un context hispànic i europeu a través de l'anàlisi d'alguns textos culturals i polítics clau. Per altra banda, es parla dels esdeveniments més importants de la història catalana pel que fa a la formació de la identitat i la política catalanes, i es presenten alguns dels èxits més significatius de la cultura catalana en l'era moderna a través de l'anàlisi de textos escrits i elements visuals i musicals.
- CATALAN BEGINNERS: LANGUAGE AND CULTURE II (20 crèdits). Els alumnes que només cursen català han d'escollir l'opció anual; en canvi, els alumnes que també cursen espanyol han d'escollir l'opció semestral (primavera). L'objectiu és facilitar una competència activa en català. El treball a l'aula es fa principalment en català, però també es tracten altres temes com l'estudi de la «qüestió catalana», fet que permet donar a conèixer als estudiants la situació actual dels Països Catalans en relació amb el context de l'evolució de l'autoafirmació cultural i política durant el segle XX.
- PROMISED LANDS (20 crèdits). Assignatura anual. S'analitzen els textos que il·lustren les característiques dels canvis socials i culturals a les Illes Balears.
- INTENSIVE CATALAN I (10 crèdits). Assignatura semestral (tardor). L'objectiu és una adquisició ràpida de les habilitats orals i escrites del català. L'estudi de la llengua es combina amb una introducció a la «qüestió catalana» a través de l'anàlisi de textos literaris, culturals i polítics.
- INTENSIVE CATALAN II (10 crèdits). Assignatura semestral (primavera), com a continuació d'*Intensive Catalan I*. L'objectiu és augmentar les habilitats comunicatives a través de la pràctica i l'estudi de la sintaxi del català. L'anàlisi de la «qüestió catalana» dona a conèixer als estudiants la situació actual dels Països Catalans en relació amb el context de l'evolució de l'autoafirmació cultural i política durant el s. XX.
- BARCELONA: CULTURE OF THE CITY (20 crèdits). Assignatura anual. Anàlisi de novel·les o pel·lícules per tal de copsar maneres de representar la ciutat. Es discuteixen propostes culturals i teòriques contemporànies referents a la ciutat.

- CATALAN DISSERTATION (20 crèdits). Assignatura semestral (primavera). Elaboració d'un treball de recerca sobre estudis catalans.
- TANDEM LANGUAGE PROJECT 1 (10 crèdits). Assignatura semestral (tardor). No es va impartir durant el curs 2015–2016, però sí durant el curs 2016–2017. És un projecte de col·laboració amb la Universitat de les Illes Balears (UIB). Cada estudiant de la UIB (de Filologia Espanyola o Catalana) forma un tàndem de suport lingüístic amb un estudiant de parla anglesa.
- TANDEM LANGUAGE PROJECT II (10 crèdits). Assignatura semestral (primavera), com a continuació de *Tandem Language Project 1*. No es va impartir durant el curs 2015–2016, però sí durant el curs 2016–2017.

I les assignatures de nivell *postgraduate* (postgrau) van ser les següents:

- CATALAN ADVANCED: LANGUAGE AND CULTURE I (10 crèdits). Assignatura semestral (tardor). No es va impartir durant el curs 2015–2016, tampoc durant el curs 2016–2017. El contingut comprèn els estudis avançats de la sintaxi i la millora de les habilitats orals i escrites. Es parla de la «normativització» de la llengua catalana (segle XX) i de les principals tendències literàries existents abans de la Guerra civil espanyola.
- CATALAN ADVANCED: LANGUAGE AND CULTURE II (10 crèdits). Assignatura semestral (primavera). No es va impartir durant el curs 2015–2016, tampoc durant el curs 2016–2017. S'ofereixen continguts específics de les principals tendències literàries després de la Guerra civil espanyola. Els continguts s'adapten a les experiències dels estudiants durant l'anomenat *year abroad* (que es realitza al tercer any).
- SHORT DISSERTATION (MUNDUS) (20 crèdits). Assignatura anual de màster.
- APPROACHES TO CATALAN STUDIES 1 (30 crèdits x 2 assignatures). Assignatures semestrals consecutives (tardor i primavera). No es va impartir durant el curs 2015–2016, tampoc durant el curs 2016–2017. Ofereix als estudiants l'oportunitat d'especialitzar-se en estudis catalans: estudis culturals, estudis de cinema, estudis de gènere, història, lingüística, estudis literaris i estudis de lingüística aplicada.

- CATALAN CULTURE AND LITERATURE I (30 crèdits). Assignatura anual de màster. No es va impartir durant el curs 2015–2016, tampoc durant el curs 2016–2017.
- CATALAN CULTURE AND LITERATURE I (MUNDUS) (20 crèdits). Assignatura semestral (tardor) de màster. No es va impartir durant el curs 2015–2016, tampoc durant el curs 2016–2017.
- CATALAN CULTURE AND LITERATURE II (30 crèdits). Assignatura anual de màster. No es va impartir durant el curs 2015–2016, tampoc durant el curs 2016–2017.
- CATALAN CULTURE AND LITERATURE II (MUNDUS) (20 crèdits). Assignatura semestral (primavera) de màster. No es va impartir durant el curs 2015–2016, tampoc durant el curs 2016–2017.
- DISSERTATION I – CATALAN STUDIES (60 crèdits). Assignatura anual de màster. No es va impartir durant el curs 2015–2016, tampoc durant el curs 2016–2017. Elaboració d'un treball de recerca.
- DISSERTATION II – CATALAN STUDIES (90 crèdits). Assignatura anual de màster. No es va impartir durant el curs 2015–2016, tampoc durant el curs 2016–2017. Elaboració d'un treball de recerca.
- DIRECTED READING (15 crèdits). Assignatura anual de màster. En el cas de l'especialització en estudis catalans, es tracta d'una introducció a la lingüística catalana.
- SPECIALISED CATALAN LANGUAGE (15 crèdits). Assignatura semestral (tardor) de màster. No es va impartir durant el curs 2015–2016, tampoc durant el curs 2016–2017. Ofereix continguts d'especialització específics en llengua catalana.
- CONTEMPORARY SPAIN I (15 crèdits). Assignatura semestral (tardor) de màster.
- CONTEMPORARY SPAIN II (15 crèdits). Assignatura semestral (primavera) de màster.
- RESEARCH SEMINAR MODULE (15 crèdits). Assignatura semestral (primavera) de màster. Es tracta d'una introducció pràctica a la utilització de presentacions orals en la difusió i el desenvolupament dels resultats de la recerca.

Hi ha altres assignatures que també poden incloure continguts relacionats amb els estudis catalans. I també cal dir que durant el tercer curs els estudiants de *bachelor* realitzen el *year abroad*.

UNIVERSITY OF LEEDS

La Universitat de Leeds (University of Leeds) és una institució pública d'educació superior amb docència i recerca en diversos àmbits. Tradicionalment, aquesta universitat ha destacat pels nombrosos estudiants matriculats en plans d'estudis de llengües i ciències físiques. A partir de l'any 2006, es van començar a oferir mòduls permanents i seminaris relacionats amb la llengua i la cultura catalanes, tot i que anteriorment ja hi havia hagut presència dels estudis catalans en aquesta universitat, com es recull a *Catalans de Fora* (Tudela, 1985). Tant en el curs acadèmic 2015–2016 com en el següent, el responsable acadèmic ha estat el Dr. Angel Smith, i la Sra. Montse Venrell ha estat la lectora de català.

Els estudis catalans estan integrats dins del Departament de *Spanish, Portuguese and Latin American Studies* de la *School of Languages, Cultures and Societies*. S'ofereixen tres assignatures de llengua catalana i seminaris de continguts històrics, culturals, polítics i literaris. Els estudiants tenen l'oportunitat de cursar aquestes tres assignatures de llengua dins del *Bachelor of Arts in Spanish* (com a *single honours*, però també a partir de *joint honours*, combinant el *BA Spanish* amb altres disciplines). A més, es poden cursar programes de postgrau, principalment en l'àmbit de la recerca.

Durant el curs 2015–2016, la Universitat de Leeds va oferir en docència les següents assignatures:

- CATALAN LANGUAGE AND CULTURE I (60 hores, 20 crèdits). Assignatura optativa de primer any. Està adreçada a estudiants que tenen un *A-level* (nivell bàsic) en un idioma estranger. L'objectiu és que els alumnes desenvolupin les seves habilitats de llengua catalana, i que coneguin les principals estructures gramaticals i desenvolupin la seva capacitat de comprensió. Inclou tres seminaris de cultura i història, impartits pel Dr. Angel Smith: *Catalonia and Spain: a Tempestuous Relationship*, *The Construction of a Symbolic Catalan(ist) Universe: from the Sardana to Barça*, i *Catalonia Today: Culture, Politics and Society*.
- CATALAN LANGUAGE AND CULTURE II – GRUP 1 (60 hores, 20 crèdits). Assignatura optativa de segon any, com a continuació de l'assignatura *Catalan Language and Culture I*. // CATALAN LANGUAGE AND CULTURE II – GRUP 2 (45 hores, 15 crèdits). Assignatura optativa de segon any, com a continuació de l'assignatura *Catalan Language and Culture I*, però orientada als alumnes que cursen dues llengües i marxen a l'estranger l'últim trimestre del curs (durant el tercer curs realitzen igualment l'anomenat *year abroad*). En ambdós casos, l'assignatura té l'objectiu que els alumnes desenvolupin les habilitats lingüístiques fins a un nivell intermedi de català. L'assignatura també inclou tres seminaris de cultura i història, impartits pel Dr. Angel Smith: *The Rise of Catalanism and Catalan Nationalism, Modernisme*, i *The «City of the Bombs»: Catalonia's Anarchist Heritage*.
- CATALAN LANGUAGE AND CULTURE III (60 hores, 20 crèdits). Assignatura optativa de quart any, com a continuació de l'assignatura *Catalan Language and Culture II*, i orientada a l'obtenció d'un nivell intermedi-alt de català. Inclou els seminaris següents: *Catalonia from Dictatorship to Democracy* (Dr. Angel Smith), *La Nova Cançó* (Dr. Duncan Wheeler), *Barcelona Post-1992: Tourism and the Urban Landscape* (Dr. Angel Smith), *Catalonia and the Spanish State, 1975 to the Present. From Autonomy to Separatism* (Dr. Angel Smith), i *The Changing Face of Catalan Theatre, 1960 to the Present* (Dr. David George, professor visitant).

Durant el tercer any, els estudiants de *bachelor* realitzen el *year abroad* per tal d'aprofundir en el coneixement de la cultura local i millorar les habilitats lingüístiques.

4.4.2) IRLANDA

En aquest país hi ha dues universitats que ofereixen estudis catalans, a les ciutats de Maynooth i Cork.

NATIONAL UNIVERSITY OF IRELAND, MAYNOOTH

La Universitat Nacional d'Irlanda a Maynooth (National University of Ireland, Maynooth —NUIM—, en irlandès: Ollscoil na hÉireann, Má Nuad), és una institució pública d'educació superior de docència i recerca, establerta l'any 1997. Es va fundar a partir de facultats que anteriorment estaven associades al St. Patrick's College (1795). Pel que fa als estudis catalans, la col·laboració amb l'IRL va començar l'any 2011. La responsable acadèmica és la Dra. Catherine Leen, i la lectora durant el curs 2015–2016, així com en el curs següent, ha estat la Sra. Anna Laribal.

L'itinerari d'estudis catalans en aquesta universitat forma part del *Bachelor of Arts in Spanish* del *Department of Spanish and Latin American Studies*. Els continguts de Llengua Catalana i Cultura s'ofereixen a alumnes de 2n i 3r any, que els poden cursar durant el primer i el segon semestre; les assignatures formen part de l'oferta de matèries optatives. A més, el *Department of Spanish and Latin American Studies* també ofereix estudis de postgrau, ja sigui màster o doctorat.

Durant el curs 2015–2016, la Universitat Nacional d'Irlanda a Maynooth va oferir en docència les següents assignatures:

- CATALAN LANGUAGE & CULTURE 1 (5 crèdits). Assignatura optativa, de primer semestre, de nivell *undergraduate*. L'objectiu és que els estudiants puguin entendre les frases i expressions més habituals, es puguin expressar en situacions bàsiques de

comunicació sobre temes quotidians, utilitzin les estructures lingüístiques i el vocabulari bàsic, demostrin un coneixement general de la història de la llengua, etc.

- CATALAN LANGUAGE & CULTURE 2 (5 crèdits). Assignatura optativa de segon semestre, de nivell *undergraduate*, com a continuació de l'assignatura *Catalan Language & Culture 1*. En aquest cas, s'introdueix també als estudiants en les tradicions catalanes i el folklore.
- CATALAN LANGUAGE & CULTURE 3 (5 crèdits). Assignatura optativa de primer semestre, de nivell *undergraduate*, com a continuació de l'assignatura *Catalan Language & Culture 2*. A més dels continguts esmentats anteriorment, aquesta assignatura posa especial èmfasi en la comprensió i utilització de les estructures lingüístiques i expressions idiomàtiques típiques dels parlants nadius catalans, amb l'ús d'una àmplia gamma de temps verbals i estructures gramaticals. També tracta els mites i tradicions orals catalanes i la comprensió general de l'art modern català.
- CATALAN LANGUAGE & CULTURE 4 (5 crèdits). Assignatura optativa de segon semestre, de nivell *undergraduate*, com a continuació de l'assignatura *Catalan Language & Culture 3*. A més dels continguts esmentats anteriorment, l'assignatura té l'objectiu que els estudiants tinguin un coneixement general de la geografia catalana i de les característiques històriques i culturals (folklore, tradicions, població...), així com d'aconseguir una comprensió general de la literatura catalana moderna.

Cal esmentar que hi ha altres assignatures d'aquest *Bachelor of Arts* que poden incloure alguns continguts relacionats amb els estudis catalans. A més, els estudiants també poden realitzar una estada similar al *year abroad*.

UNIVERSITY COLLEGE CORK – NATIONAL UNIVERSITY OF IRELAND, CORK

La Universitat College Cork – Universitat Nacional d'Irlanda a Cork (University College Cork – National University of Ireland, Cork —UCC—, en irlandès: Coláiste na

hOllscoile Corcaigh) és una institució pública d'educació superior de docència i recerca. Es va fundar l'any 1845, i era un dels anomenats *Queen's Colleges*, a més del que hi havia a Belfast i a Galway; l'any 1998 va adoptar el nom actual. La col·laboració institucional pel que fa als estudis catalans va iniciar-se l'any 1996; la responsable acadèmica és la Dra. Helena Buffery (que imparteix també algunes assignatures de continguts d'estudis catalans), i tant durant el curs 2015–2016 com en el següent, la lectora de català ha estat la Sra. Yairen Jerez.

Els estudis catalans estan integrats al *Department of Spanish, Portuguese and Latin American Studies*. Concretament, durant el curs 2015–2016, la Universitat College Cork va oferir en docència les següents assignatures:

- CATALAN LANGUAGE AND CULTURE I (5 crèdits). Assignatura de primer semestre, de nivell *undergraduate*. L'objectiu és introduir a l'alumne en el coneixement de la llengua catalana, la història, la cultura i la societat dels territoris de parla catalana.
- CATALAN LANGUAGE AND CULTURE II (5 crèdits). Assignatura de segon semestre, de nivell *undergraduate*, com a continuació de l'assignatura *Catalan Language and Culture I*. L'objectiu és millorar la competència dels estudiants de llengua catalana a través de l'anàlisi de diversos temes relacionats amb la llengua, la història i la cultura dels territoris de parla catalana.
- CATALAN LANGUAGE III (5 crèdits). Assignatura optativa de primer semestre, de nivell *undergraduate*, com a continuació de l'assignatura *Catalan Language and Culture II*. L'objectiu és que els alumnes assoleixin un nivell intermedi de català.
- CATALAN CULTURAL STUDIES (5 crèdits). Assignatura optativa de segon semestre, de nivell *undergraduate*. S'analitzen amb profunditat diferents aspectes de la història contemporània i la cultura catalanes.
- INTENSIVE CATALAN LANGUAGE AND CULTURE (10 crèdits). Assignatura optativa de primer i segon semestre del *MA in Hispanic Studies (postgraduate)* oberta també a estudiants d'altres màsters. Curs d'iniciació a la llengua catalana (semipresencial). L'objectiu és proporcionar una preparació intensiva en el coneixement del català parlat

i escrit, i donar a conèixer diferents aspectes de la producció cultural en els territoris de parla catalana.

També existeixen altres assignatures que inclouen continguts relacionats amb els estudis catalans:

- BUSINESS, CULTURE AND SOCIETY IN THE HISPANIC AND LUSOPHONE WORLDS (5 crèdits). Assignatura troncal de 2n de la titulació de *Commerce (undergraduate)*, impartida durant el primer semestre; inclou quatre hores de cultura catalana.
- INTERROGATING IBERIA: HISTORY, CULTURE, SOCIETY (10 crèdits). Assignatura troncal de primer semestre de *Spanish (undergraduate)*.
- IBERIAN IDENTITIES (5 crèdits). Assignatura troncal de segon semestre de *Spanish (undergraduate)*.
- INTRODUCTION TO SPANISH AND LATIN AMERICAN STUDIES (5 crèdits). Assignatura troncal de primer i segon semestre de *Spanish (undergraduate)*.
- EUROPEAN CULTURAL IDENTITIES 2. CULTURAL CAPITALS (5 crèdits). Assignatura de segon semestre de *Language and Literature (undergraduate)*.

El *Department of Spanish and Latin American Studies* també va organitzar un curs obert de curta durada d'introducció a la llengua catalana, impartit als vespres. De la mateixa manera, el Departament ofereix estudis de postgrau en *Hispanic Studies*, ja sigui un *MPhil* (màster), un *MRes* (màster de recerca) o un *PhD* (doctorat).

4.4.3) ESTATS UNITS D'AMÈRICA

Als Estats Units d'Amèrica (EUA) hi ha 20 universitats que ofereixen estudis catalans; nosaltres analitzarem tres centres universitaris, ubicats a les ciutats de Nova York, Chicago i l'àrea que es coneix com la *badia de San Francisco* (incloent-hi ciutats com San Francisco, Oakland o San José).

CITY UNIVERSITY OF NEW YORK – GRADUATE CENTER

La Universitat de la Ciutat de Nova York (City University of New York —CUNY—) és una xarxa pública d'universitats de la ciutat de Nova York, que compta amb finançament tant de la pròpia ciutat com de l'Estat de Nova York. El primer dels seus *college* (és a dir, centre universitari o facultat) es va establir l'any 1847, tot i que la xarxa d'universitats fou creada l'any 1961, i és una de les xarxes universitàries més importants dels Estats Units. Pel que fa als estudis catalans, la col·laboració amb l'IRL va iniciar-se l'any 2004. El responsable acadèmic és el Prof. José del Valle.

Anualment, la Universitat de la Ciutat de Nova York ofereix un seminari de literatura i un de sociolingüística a l'anomenat *Graduate Center*, com a activitats relacionades amb el *Ph.D. Program in Hispanic and Luso-Brazilian Literatures and Languages* (doctorat) i dins la Càtedra Mercè Rodoreda, creada l'any 2003 mitjançant un acord amb l'IRL. L'Institut Ramon Llull i la CUNY tenen un conveni de col·laboració per impulsar els estudis catalans dins els programes de doctorat del Graduate Center i per a la realització d'activitats acadèmiques i de recerca (organització de conferències, jornades, simposis, etc.) que contribueixin a la seva promoció i difusió. Aquests són els seminaris que es van oferir durant el curs 2015–2016:

- RETHINKING NATIONAL LITERATURES: THE CATALAN CASE (1 crèdit, 10 hores). Seminari de literatura, celebrat al març de 2016. Impartit pel Dr. Mario Santana, professor visitant de la Càtedra Mercè Rodoreda. Va tractar les relacions interliteràries dins de la península Ibèrica i va posar especial èmfasi en la literatura catalana.

- ECONOMIA POLÍTICA, ESTRUCTURA DE LA COMUNICACIÓN Y SOCIOLINGÜÍSTICA DEL CATALÁN (1 crèdit, 10 hores). Seminari de sociolingüística, celebrat al mes de setembre de 2015. Impartit pel Dr. Toni Mollà (professor de la Universitat de València) com activitat de la Càtedra Mercè Rodoreda. El curs va analitzar els factors polítics, econòmics, socioculturals i tecnològics que determinen la situació social de les llengües, i va posar especial èmfasi en la llengua catalana.

UNIVERSITY OF CHICAGO

La Universitat de Chicago (University of Chicago —UChicago—) és una universitat privada, de docència i recerca, situada a l'Estat d'Illinois. Va ser fundada l'any 1890 i està integrada pel *College* principal, que ofereix els estudis de nivell *undergraduate*, així com per set escoles professionals i cinc divisions de recerca. Pel que fa als estudis catalans, la col·laboració amb l'IRL va començar l'any 2005. El responsable acadèmic és el Dr. Mario Santana, i tant durant el curs 2015–2016 com en el següent, la lectora de català ha estat la Dra. Alba Girons.

El *Department of Romance Languages and Literatures* (RLLT) ofereix programes d'estudis conduents al BA en francès, italià o literatura espanyola, en els quals es pot incloure el català, i a més permet cursar un *minor* de català i un *major* en llengües romàniques amb èmfasi en una de les dues llengües escollides, una de les quals (la de menys crèdits) pot ser el català. També cal dir que, gràcies a la Càtedra Joan Coromines, creada l'any 2005 amb l'IRL, un professor visitant es trasllada cada any a la Universitat per impartir un curs de literatura i cultura catalanes; durant el 2015–2016 el professor visitant va ser el Dr. Dominic Keown, de la Universitat de Cambridge.

Durant el curs 2015–2016, es van oferir les següents assignatures d'estudis catalans (principalment de nivell *undergraduate*):

a) Llengua:

- ACCELERATED CATALAN I-II:

ACCELERATED CATALAN I (100 *units*). Assignatura trimestral (tardor o primavera), impartida per Alba Girons. Està adreçada especialment a parlants d'altres llengües romàniques. L'objectiu és que els alumnes desenvolupin ràpidament la competència adequada pel que fa a les habilitats orals i escrites de la llengua catalana.

ACCELERATED CATALAN II (100 *units*). Assignatura trimestral (hivern), de nivell intermedi, impartida per Alba Girons. És una continuació de l'assignatura *Accelerated Catalan I*. Els estudiants aprenen a aplicar les seves habilitats a una altra llengua romànica per tal de perfeccionar el domini del català centrant-se en les similituds i diferències entre ambdues llengües.

- CATALÀ AVANÇAT: LLENGUA, SOCIETAT I CULTURA (100 *units*). Assignatura trimestral (tardor), de nivell avançat, impartida per Alba Girons. És una continuació de l'assignatura *Accelerated Catalan II*. L'objectiu és la millora de les habilitats orals i escrites a través de l'anàlisi de diversos textos contemporanis i materials audiovisuals, i l'obtenció d'un major coneixement de la societat contemporània catalana.

b) Literatura i cultura:

- CATALAN CULTURE AND SOCIETY: ART, MUSIC, AND CINEMA (100 *units*). Assignatura trimestral (primavera), impartida per Alba Girons. L'assignatura pretén oferir un estudi interdisciplinari de la Catalunya contemporània. S'analitzen diverses manifestacions culturals (l'arquitectura, la pintura, la música, la dansa, la literatura, el cinema, la gastronomia). També es posa èmfasi en alguns problemes sociolingüístics. L'objectiu és que els estudiants puguin assolir un nivell bàsic de català.
- CONTEMPORARY CATALAN LITERATURE (100 *units*). Assignatura trimestral (hivern), impartida per Alba Girons. També disponible per a *postgraduate*. En aquesta assignatura es parla dels principals autors, obres i tendències de la literatura catalana de principis del s. XX fins a l'actualitat. S'estudien les obres que representen diversos gèneres literaris (novel·la, poesia, conte) i s'analitzen els debats culturals de l'època.

- READINGS IN SPECIAL TOPICS (100 *units*). Assignatura anual. Consisteix en lectures sobre temes específics no tractats als altres cursos que s'ofereixen com a part del programa acadèmic de *Catalan*. Aquesta assignatura és una *independent studies*, una tutoria per als estudiants que la sol·liciten.

c) Altres:

- READING & RESEARCH (100 *units*). Assignatura anual, de nivell *postgraduate*. Aquesta assignatura és una *independent studies*, una tutoria per a estudiants que la sol·liciten.
- FICTION, MEMORY, HISTORY: JAUME CABRÉ'S *JO CONFESSO* (100 *units*). Assignatura trimestral (hivern), impartida per Mario Santana. També disponible per a *postgraduate*. Es va oferir durant el curs 2015–2016.
- IBERIAN STUDIES: RETHINKING NATIONAL LITERATURES (100 *units*). Seminari (hivern) impartit per Mario Santana. També disponible per a *postgraduate*. Es va oferir durant el curs 2015–2016.
- READING CONTEMPORARY BARCELONA (100 *units*). Seminari (primavera) impartit per Tànit Fernández de la Reguera. Es va oferir durant el curs 2015–2016.
- *EL MEU PAÍS ÉS TAN PETIT?* CATALAN CULTURE FROM WITHOUT/WITHIN (100 *units*). Seminari (primavera) impartit per Dominic Keown, professor visitant de la Càtedra Joan Coromines. Es va oferir durant el curs 2015–2016.

Els estudiants també tenen l'oportunitat de fer una estada a l'estranger: per exemple, una de les opcions és fer una estada a Barcelona durant un trimestre (hivern o primavera), o bé durant tot el curs acadèmic (existeix un conveni amb la Universitat Pompeu Fabra). La Universitat també ofereix beques per a la realització de cursos intensius d'idioma o recerca a l'estranger durant l'estiu.

STANFORD UNIVERSITY

La Universitat de Stanford (Stanford University, oficialment coneguda com a *Leland Stanford Junior University*), és una universitat privada situada a l'estat de Califòrnia, a l'àrea de la badia de San Francisco (*San Francisco Bay Area*), que va iniciar la seva activitat acadèmica l'any 1891. És una institució destacada pel que fa al finançament de projectes i estudis en l'àmbit de la recerca, i ha jugat un paper important en el desenvolupament de l'àrea d'innovació tecnològica de Silicon Valley.

Pel que fa als estudis catalans, la col·laboració amb l'IRL va començar l'any 2007. El responsable acadèmic és el Dr. Joan Ramon Resina, director del programa d'estudis ibèrics i coordinador de l'assignatura *Introduction to Iberia: Cultural Perspectives*; també va fundar i dirigir el Catalan Observatory de la Universitat de Stanford (2009–2011). A més, d'ençà del 2007 i amb el suport de l'IRL, un professor visitant imparteix una assignatura durant un trimestre, en el marc de la Càtedra Juníper Serra d'aquesta universitat; en aquest sentit, cal dir que durant el curs 2015–2016, el professor visitant va ser Antoni Furió (Universitat de València). Aquests continguts s'ofereixen com a activitats acadèmiques del *Department of Iberian and Latin American Cultures*, integrat a la *Division of Literatures, Cultures and Languages* de la Universitat. Així doncs, les assignatures ofertes durant el curs 2015–2016 van ser les següents:

- INTRODUCTION TO IBERIA: CULTURAL PERSPECTIVES (3–5 units). Assignatura trimestral (tardor), tipus curs, associada al *Department of Iberian and Latin American Cultures*, i impartida en espanyol pel Dr. Joan Ramon Resina. L'objectiu del curs és l'estudi de les principals figures i tendències històriques a la Ibèria moderna en el context de la pluralitat lingüística i la complexitat social i cultural del món ibèric; està dissenyat per ajudar els estudiants a preparar-se per participar en els programes d'estudi a l'estranger de Stanford, concretament a Barcelona i Madrid.
- MEDIEVAL IBERIA: EIGHT CENTURIES OF CONTACT BETWEEN CHRISTIANS, MUSLIMS AND JEWS (3–5 units). Curs trimestral (primavera) associat al *Department of History* i impartit pel Dr. Antoni Furió, professor visitant de la Càtedra Juníper Serra. L'objectiu

del curs és l'estudi de la interacció entre les diverses societats ibèriques, des de les situacions de conflicte (conquesta, colonització, destrucció, captivitat, esclavitud, conversió forçada, persecució dels dissidents) fins a la convivència.

Pel que fa a l'ensenyament de català, la Universitat de Stanford ofereix tres assignatures de llengua catalana a través del Language Center, coordinades per la Dra. Joan Molitoris. Durant el curs 2015–2016, es van oferir les següents assignatures:

- CATALAN 1A: ACCELERATED FIRST-YEAR CATALAN, PART A (5 *units*). Assignatura trimestral (tardor o primavera), impartida per Cortney Miller. Finalment, no es va oferir durant el curs 2015–2016. Està adreçada a estudiants amb coneixement d'una altra llengua romànica, preferentment l'espanyol. Es posa especial èmfasi en el desenvolupament d'una competència social i cultural apropiada en esferes interpersonals, interpretatives i de presentació.
- CATALAN 2A: ACCELERATED FIRST-YEAR CATALAN, PART B (5 *units*). Assignatura trimestral (hivern), impartida per Cortney Miller. Finalment, no es va oferir durant el curs 2015–2016. Continuació de *Catalan 1A*. La finalització del nivell 2A permet assolir el requisit mínim de coneixement de l'idioma que fixa la Universitat.
- CATALAN 11A: ACCELERATED SECOND-YEAR CATALAN, PART A (5 *units*). Assignatura trimestral (primavera), impartida per Robert Casas Roigé. El contingut posa especial èmfasi en la integració a la cultura i l'idioma de l'univers de parla catalana. Aporta les formes socials i culturals apropiades pel que fa a narracions, descripcions i l'expressió d'idees i opinions. L'objectiu és augmentar la competència oral i escrita en contextos formals, informals, acadèmics i professionals.

Cal esmentar que existeix la possibilitat de cursar el *Minor in Modern Languages*, així com l'opció de realitzar una estada a l'estranger, en aquest cas a Barcelona.

4.4.4) CANADÀ ANGLÒFON

Al Canadà hi ha actualment tres universitats que ofereixen estudis catalans; en aquest treball analitzaré la part anglòfona del país, on hi ha dos centres universitaris que imparteixen assignatures de llengua i cultura catalanes, i que es troben ambdós ubicats a la ciutat de Toronto, a la província d'Ontàrio. Però hi ha més centres on, tot i que no s'ofereix docència en estudis catalans, sí que hi ha tradició de fer recerca en aquest àmbit, com a la Universitat de Dalhousie de Halifax (Dalhousie University at Halifax). També hi havia hagut presència dels estudis catalans a altres universitats de l'oest del país, com a la Universitat d'Alberta (*Dept. of Romance Languages*), a la Universitat de British Columbia (*Dept. of Hispanic Studies*) o a la Universitat de Saskatchewan (*Dept. of Hispanic Studies*) (Tudela, 1985: 234).

UNIVERSITY OF TORONTO

La Universitat de Toronto (University of Toronto) és una institució pública d'educació superior, de docència i recerca, fundada l'any 1827 i coneguda amb el nom de *King's College* fins a l'any 1850. Té dotze *colleges* i dos campus (Scarborough i Mississauga). Històricament ha estat influenciada per les teories de la comunicació i la crítica literària, tot i que ofereix ensenyaments de molts àmbits d'estudi diferents.

A principis dels anys seixanta, el lingüista Joseph Gulsoy va impulsar els estudis catalans a la Universitat de Toronto, primer amb la docència del curs de nivell avançat Català Medieval (Llengua i Literatura), després també La Llengua Catalana (Gramàtica i Literatura Moderna), i d'aquesta manera la biblioteca de la Universitat també va començar a incorporar una important col·lecció d'obres catalanes (Gulsoy, 2001: 48). Actualment, el responsable acadèmic és el Dr. Robert Davidson, professor associat d'espanyol i català a la Universitat i director del Northrop Frye Centre a Victoria

College. La Universitat ha ofert algunes assignatures vinculades amb els estudis catalans a través del *Department of Spanish & Portuguese*, com per exemple:

- CATALAN LANGUAGE & CULTURE. Assignatura de nivell *undergraduate*. Actualment no s'imparteix.
- HISPANIC CITIES: BARCELONA & MADRID. Assignatura de nivell *undergraduate*. Actualment no s'imparteix.
- CATALAN. Assignatura de nivell *undergraduate*. S'ofereix cada 3 anys i té una durada de 4 anys (*BA Spanish*). El contingut d'aquesta assignatura està orientat cap a l'estudi de la llengua catalana a través d'una visió general tant de les estructures gramaticals com de l'assoliment d'habilitats de competència, complementades amb lectures de temes històrics i socials per tal d'assolir una alfabetització cultural a nivell interdisciplinari. Actualment només s'ofereix un curs d'aquesta assignatura.
- MEDIEVAL CATALAN LANGUAGE AND LITERATURE. Assignatura de nivell *postgraduate*. En aquest cas, la responsable de l'assignatura és la Dra. Jill Ross, professora de *Comparative Literature and Medieval Studies* (també és directora del Centre for Comparative Literature); se n'imparteixen 2 hores a la setmana.

GLENDON COLLEGE – YORK UNIVERSITY

El Glendon College és un campus universitari associat a la Universitat de York (York University) de Toronto. És un centre bilingüe (anglès i francès), establert l'any 1952 i enfocat a les denominades *arts liberals*. Va estar afiliada durant uns anys a la Universitat de Toronto, però va esdevenir una universitat independent a partir de l'any 1965. El campus de Glendon va començar a oferir assignatures d'estudis catalans durant el curs 2003–2004, gràcies a una proposta de l'escriptora Shaudin Melgar-Foraster, que és la professora que imparteix els continguts i que anteriorment ja va ser professora d'estudis catalans a la Universitat de Toronto i a la Universitat McMaster (McMaster University).

Concretament, l'oferta d'assignatures que s'ha anat impartint durant tots aquests anys a través del programa d'*Hispanic Studies (Spanish)* és la següent:

- ELEMENTARY CATALAN I. Assignatura impartida de setembre a desembre. Aquest curs està dissenyat per a estudiants que no tenen coneixements previs de llengua catalana. Es posa èmfasi en les estructures gramaticals bàsiques. Les activitats de classe inclouen la lectura, l'escriptura i exercicis orals, així com presentacions audiovisuals. Actualment no s'ofereix (l'últim curs va ser el 2012–2013).
- ELEMENTARY CATALAN II. Assignatura impartida de gener a abril. Aquest curs és una continuació d'*Elementary Catalan I*. Es posa èmfasi en estructures gramaticals més avançades. Les activitats de classe inclouen la lectura i exercicis orals. Actualment no s'ofereix (l'últim curs va ser el 2012–2013).
- CATALAN LANGUAGE AND CULTURE (CATALAN CULTURE). Assignatura impartida en anglès, de setembre a desembre. En aquesta assignatura es tracten continguts que fan referència a la història de Catalunya, les manifestacions artístiques, l'origen i desenvolupament de la llengua catalana i la seva literatura, les festes i celebracions, les criatures mítiques de l'imaginari català, el context polític actual de Catalunya, etc.

Tal com s'ha indicat, les assignatures de llengua catalana ja no s'ofereixen de manera permanent, només la de cultura catalana.

4.4.5) AUSTRÀLIA I NOVA ZELANDA

La situació dels estudis catalans a Austràlia és irregular i quasi inexistent. Com explicaré a continuació, hi ha hagut dues universitats que en algun moment han ofert assignatures de llengua catalana; els dos centres es troben ubicats a Melbourne, una ciutat situada a l'estat de Victòria. I pel que fa als estudis catalans a Nova Zelanda, la Universitat d'Auckland (University of Auckland) va expressar interès als anys setanta o

vuitanta en l'establiment d'un lectorat de català (Bover, 1990: 51); actualment, però, no s'ofereixen estudis catalans en aquest país, tot i que sí que hi ha personal acadèmic que fa recerca sobre aquest àmbit.

MONASH UNIVERSITY

La Universitat Monash (Monash University) és una institució pública d'educació superior, de docència i recerca, que es troba ubicada a Melbourne, Victòria (sud-est d'Austràlia). Es va fundar l'any 1958 i és membre de l'anomenat *Group of Eight (Go8)*, una agrupació de les universitats més importants del país. Té campus a Austràlia i a Malàisia, i altres centres propis a Itàlia, Índia o Xina, per exemple.

Pel que fa als estudis catalans, el responsable acadèmic és el Dr. Stewart King, deixeble del Dr. Robert Archer, el qual va ser professor a la Universitat de La Trobe (i el primer vicepresident del Casal Català de Victòria). A Monash es va impartir docència de llengua catalana entre els anys 2013 i 2015, i durant aquest període de temps un dels lectors de català va ser el Sr. Andreu Pedró. Per acabar l'especialització (*major*) en hispàniques, els alumnes han de completar un mínim de dues matèries del primer any, tres del segon any i tres del tercer any de *bachelor*. Com que els alumnes normalment fan dues matèries de llengua i cultura castellanes el segon any, i les assignatures de català també eren del segon any, només tenien espai per una matèria més, fet que comportava haver de matricular una de les assignatures d'estudis catalans com a lliure elecció i cursar finalment nou assignatures en comptes de les vuit obligatòries, i aquesta va ser una de les causes de la cancel·lació de la docència de llengua catalana. Concretament, s'oferien aquestes assignatures relacionades amb els estudis catalans:

- CATALAN LANGUAGE AND CULTURE. Assignatura doble de nivell *undergraduate*, en modalitat virtual. Es tracta d'una introducció a la llengua i la cultura catalanes. No s'imparteix actualment.

- **CONTESTING CULTURES AND IDENTITIES IN MODERN SPAIN (6 points).** Assignatura de nivell *undergraduate*, del programa de *Spanish and Latin American Studies*, amb continguts relacionats amb els estudis catalans. A través de l'anàlisi de textos (de poesia, ficció, cinema i documents històrics), els alumnes examinen les formes amb què el paisatge, la història, la literatura, la llengua i la societat han estat representats a Espanya amb diferents propòsits polítics i culturals, des del segle XIX fins a l'actualitat. Aquesta assignatura també posa èmfasi en la construcció de la cultura nacional espanyola dominant i la seva identitat, així com també en la formació d'identitats i cultures regionals al País Basc, Catalunya i Galícia. No s'imparteix actualment.
- **SPANISH INTRODUCTORY 1 (6 points).** Assignatura de nivell *undergraduate*, del programa de *Spanish and Latin American Studies*, però amb continguts relacionats amb els estudis catalans. Es tracta d'un curs d'introducció a la llengua espanyola, tot i que també inclou una introducció a aspectes clau de les cultures i les societats d'Espanya i Llatinoamèrica.

Existeixen altres assignatures del programa *de Spanish and Latin American Studies* que també inclouen continguts relacionats amb els estudis catalans, tot i que no s'imparteixen necessàriament de forma contínua. També cal esmentar que, sota la supervisió del Dr. Stewart King, existeix la possibilitat de cursar estudis de *postgraduate* (màster i doctorat) en literatura catalana i estudis culturals.

LA TROBE UNIVERSITY

La Universitat La Trobe (La Trobe University) és una institució pública d'educació superior, de docència i recerca. Es va fundar l'any 1964 i el campus principal està ubicat a Melbourne (Victòria); compta, a més, amb els de Bendigo, Albury-Wodonga, Mildura, Shepparton o Sydney. Destaca per la seva reputació en les arts i les humanitats.

L'any 1992, la Universitat de La Trobe va signar un conveni de cooperació amb la Universitat de Barcelona per tal d'incloure l'ensenyament de la llengua catalana; als anys setanta o vuitanta ja havia expressat interès en l'establiment d'un lectorat de català (Bover, 1990: 51) i hi ha constància que hi havia hagut un *Departament of Spanish, Portuguese and Catalan* en aquesta universitat (Tudela, 1985: 233). Precisament, la directora de l'Àrea de Literatura i Pensament de l'IRL, la Sra. Izaskun Arretxe, va ser lectora de català a la Universitat La Trobe entre els anys 1993 i 1995, tal com s'indica a la pàgina web de l'IRL.

Tanmateix, actualment no s'ofereixen assignatures d'estudis catalans, tot i que anteriorment sí que hi havia la possibilitat d'escollir el català dins dels estudis hispànics de nivell *undergraduate*. A més, l'any 2009, per exemple, la Universitat La Trobe va programar un curs d'estiu (febrer) d'introducció a la llengua i la cultura catalanes, d'una durada de 4 setmanes i amb reconeixement de crèdits, impartit per la Dra. Victòria Gras (membre del Casal Català de Victòria).

4.5) Comparació dels plans d'estudi entre territoris i universitats

Pel que fa a la presència dels estudis catalans als territoris i universitats seleccionats, es pot observar que al Regne Unit és on hi ha més centres que ofereixen estudis catalans (21 universitats), seguit dels Estats Units (20), i a molta més distància el Canadà anglòfon (2), Irlanda (2), Austràlia (amb una universitat, en la qual es pot fer recerca i doctorat en estudis catalans però sense opció de cursar cap assignatura de llengua i/o cultura catalanes) i Nova Zelanda (0). Aquests territoris concentren ben bé **una tercera part** de les 150 universitats on estan presents els estudis catalans.

Si s'analitza el contingut de les assignatures que s'ofereixen a les universitats seleccionades (veure *Taula 1*), es pot comprovar que, en el cas del Regne Unit, el pla

d'estudis és una mica més variat, amb exemples clars com el de la Queen Mary de Londres o la Universitat de Sheffield; això també succeeix en el cas de la Universitat de Chicago, als Estats Units. En canvi, l'oferta és menor a Leeds (Regne Unit), on es prioritzen especialment les assignatures de llengua. A Stanford (EUA) i a la Universitat de la Ciutat de Nova York (EUA) l'oferta d'estudis catalans és molt reduïda, tot i que cal destacar la presència de càtedres d'estudis catalans en aquestes universitats. Més delicada és la situació al Canadà, concretament a la Universitat de Toronto i al Glendon College de la Universitat de York. Però encara és més crítica la situació a Austràlia, on no hi ha possibilitat de cursar assignatures d'estudis catalans, tot i que sí que es pot fer recerca i doctorat sobre aquest àmbit acadèmic; o a Nova Zelanda, on no hi ha possibilitat de cursar assignatures de llengua i cultura catalanes. Hi ha diversos fets que podrien explicar aquesta situació: **el pes del valor simbòlic de la llengua i la cultura** (una major presència, identificació i/o sentiment de pertinença amb la realitat catalana i més coneixement d'aquesta, però també unes determinades expectatives de caire professional, per exemple), **l'aspecte geoestratègic de les llengües** (amb una influència important dels lligams històrics); l'objectiu d'**eficiència econòmica de les universitats**... De la mateixa manera, l'existència d'una **aportació econòmica** de l'Institut Ramon Llull és un factor important pel que fa a la continuïtat dels plans d'estudis a les universitats; cal recordar també que, en alguns casos, la pervivència dels estudis catalans en determinades universitats depèn dels esforços individuals d'alguns professors o responsables acadèmics.

També s'ha pogut comprovar que les assignatures d'estudis catalans ofertes són majoritàriament de nivell de grau (*undergraduate*), amb una menor presència en els programes de postgrau (*postgraduate*), cosa que dificulta la possibilitat d'assolir un currículum acadèmic complet en estudis catalans; tanmateix, l'IRL ja està treballant per aconseguir un **desenvolupament curricular** en aquells centres universitaris on es consideri adequat. Concretament, pel que fa als continguts, aquests estan relacionats principalment amb la llengua, la literatura i la cultura (també amb els esdeveniments històrics); en alguns casos concrets l'horitzó s'amplia una mica més i s'ofereixen

continguts més específics d'altres àmbits d'anàlisi, com poden ser la sociolingüística, el cinema... Però s'observa una certa **falta d'interdisciplinarietat** dels estudis catalans, que es podria pal·liar amb l'augment d'assignatures relacionades amb àmbits acadèmics com la història, la geografia, les ciències polítiques..., la qual cosa compliria amb el criteri de l'IRL de **mostrar un context cultural ampli** i podria incrementar la difusió i visibilitat dels estudis catalans i atraure un major nombre d'estudiants. Això potser també permetria la programació de més activitats a les universitats. Per altra banda, un factor comú és que els estudis catalans acostumen a estar integrats en els departaments d'estudis hispànics, ibèrics o similars, fet que comporta certs avantatges i inconvenients: una «**ubicació**» que depengui dels estudis hispànics pot afectar la visibilitat dels estudis catalans, però cal tenir en compte que la disciplina compta amb un reconeixement històric que li atorga un prestigi acadèmic. Igualment, cal dir que l'IRL segueix treballant per consolidar la «ubicació» dels estudis catalans.

En resum, doncs, es pot concloure que la presència dels estudis catalans no és pas residual a la major part dels països de parla anglesa analitzats, sinó al contrari, ja que presenten una **forta consolidació** en algunes de les universitats. Però és fonamental diversificar i apostar pel desenvolupament per tal d'assegurar la visibilitat dels estudis catalans i la reproducció de la disciplina al món anglosaxó.

Taula 1. Taula comparativa dels continguts acadèmics d'estudis catalans a les universitats seleccionades (curs 2015-2016).

ESTUDIS CATALANS A LES UNIVERSITATS (CURS 2015-2016)	UNIVERSITATS													
	REGNE UNIT				IRLANDA		ESTATS UNITS D'AMÈRICA				CANADÀ (ANGLÒFON)		AUSTRÀLIA	NOVA ZELANDA
	QMUL	LEEDS	SHEFFIELD	MAYNOOTH	CORK	CUNY	CHICAGO	STANFORD	TORONTO	GL-YORK	MONASH			
ESCOLA DE LLENGÜES														
UNDERGRADUATE	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X*			
POSTGRADUATE	X	X*	X**	X*	X*		X*	X	X		X			
CATALÀ - INICIAL	A	A	A	A	A		A	(A)	A***					
CATALÀ - INTERMEDI	A	A	A	A	A		A	(A)						
CATALÀ - AVANÇAT	A	A	A				A	A						
LITERATURA	A + S		A	A	A	S	A + S	A	A	A	A			
CULTURA I SOCIETAT	A	S	A	A	A	S	A + S	A	A	A	A			
MÚSICA							A							
HISTÒRIA	A + S	S	A	A	A		S	A	A					
CINEMA / TEATRE	A	S	A	A			A							
ART	A		A	A			A							
POLÍTICA	A	S	A	A	A	S								
GEOGRAFIA				A	A		S							
SOCIOLINGÜÍSTICA			A	A	A	S	A	A	A		A			
SUBVENCIÓ IRL	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	NO	NO	NO			

* Font: elaboració pròpia, a partir de la informació extreta dels programes acadèmics.

X = S'OFEREIXEN CONTINGUTS D'ESTUDIS CATALANS EN AQUEST NIVELL ACADÈMIC

A = CONTINGUTS TRACTATS EN LES ASSIGNATURES

S = CONTINGUTS TRACTATS EN ELS SEMINARIS

(A) = FINALMENT NO ES VA IMPARTIR L'ASSIGNATURA, POQUES INSCRIPCIONS

* = CONTINGUTS INTEGRATS EN ASSIGNATURES NO ESPECÍFIQUES D'ESTUDIS CATALANS

** = S'OFEREIX UN MA/IN CATALAN STUDIES I PHD

*** = S'OFEREIX CADA 3 ANYS DINS DEL PLA DE SPANISH

NOTA: Cal diferenciar el tipus de continguts tractats del nombre total d'assignatures ofertes. Vegeu el llistat d'assignatures disponibles a cada universitat que trobareu en aquest treball.

5) Conclusions

L'objectiu d'aquest treball era conèixer de forma més precisa la tasca de l'Institut Ramon Llull en la projecció i difusió de la llengua i la cultura catalanes a l'exterior, i mostrar també com es traduïa això en l'oferta d'estudis catalans de les universitats, concretament del món anglosaxó. En primer lloc, he realitzat una fonamentació teòrica per tal d'explicar els possibles motius d'aquesta presència de la llengua i la cultura catalanes a l'exterior presentant dues aproximacions diferents: una que es basa en la difusió de la llengua i la cultura com a fonaments de la **identitat nacional** amb l'objectiu de garantir-ne la pervivència, i una altra que se centra en la **mercantilització de la llengua** en el context globalitzat actual. Aquestes dues aproximacions, aparentment contraposades, en el cas de la llengua i la cultura catalanes són compatibles: un dels motius principals que expliquen la projecció exterior de la llengua i la cultura catalanes és, a més de considerar aquests elements com a base de la identitat nacional, la voluntat de donar a conèixer aquesta identitat al món, també com una forma de **garantir-ne la pervivència** en l'actual context global, en el qual diverses cultures poden compartir un mateix espai perquè s'han superat les fronteres territorials de la comunitat nacional, i esdevé també una acció generadora de **vincles** que permet la interiorització de símbols; però és precisament aquest context global, fruit de l'expansió d'ideologies i pràctiques neoliberals, el que ha propiciat una mercantilització de les llengües i també de les cultures; les ha convertit en **productes comercials**, i ha situat la identitat com un **factor de legitimitat i d'autenticitat**, la qual cosa genera la necessitat d'inserir els productes culturals als mercats per tal de fer-los accessibles als consumidors potencials. Aquestes dues aproximacions teòriques explicarien el perquè de la projecció de la llengua i la cultura catalanes i, per tant, justificarien la tasca que realitza l'IRL i el caràcter essencial de la seva acció, que cal recordar que se sustenta també en el procés de normalització lingüística del català i que és una forma de **diplomàcia** que té l'objectiu de transmetre una **imatge positiva** del país. Per altra banda, també he presentat diferents factors concrets que expliquen

aquesta presència exterior: la **resistència lingüístico-cultural** durant la dictadura franquista, la **voluntat governamental**, l'**interès de les universitats**, i els **reptes originats per la mercantilització de la llengua**. Cal remarcar el fet que la globalització empeny els parlants de les llengües a cercar nous mercats per tal que aquestes puguin continuar sent competitives i conservar la seva funció de porta d'accés a la cultura i d'altaveu nacional que connecti amb el món; en el cas de la llengua catalana, la **identitat** esdevé un eix fonamental per la **identificació dels individus amb la comunitat nacional**, però també dóna **legitimitat als productes culturals** que es van inserint arreu del món i que són un mirall de l'expressió natural de la nació. Tal com diu Fernàndez, una cultura que no es projecta a l'exterior no existeix com a cultura a l'escena internacional, ja sigui a nivell simbòlic i estratègic com de mercats, i la cultura catalana ha esdevingut una cultura de dimensions mitjanes que participa en circuits internacionals i és competitiva en l'escenari global actual.

El següent pas ha estat analitzar la presència dels estudis catalans en una selecció d'**universitats del món anglosaxó** mitjançant una presentació dels plans d'estudis existents, per tal de conèixer si aquesta presència està en correspondència amb els criteris i objectius de l'Institut Ramon Llull, com per exemple: donar suport als centres universitaris que integren la Xarxa, la formació dels professors o lectors de català, mostrar un context cultural ampli, l'oficialitat dels plans d'estudis, el desenvolupament curricular, aconseguir una bona «ubicació» dels estudis catalans, i un èmfasi més qualitatiu que no pas quantitatiu. Concretament, els territoris analitzats han estat els següents: el Regne Unit, Irlanda, Estats Units, Canadà anglòfon, Austràlia i Nova Zelanda. D'entre els criteris de l'IRL, el que requeriria un major grau d'aplicació al món anglosaxó és el del **desenvolupament curricular**, per la menor presència dels estudis catalans al nivell de postgrau i per la necessitat de garantir l'oferta d'assignatures en aquells territoris on la situació dels estudis catalans és més delicada, i també per procurar fer més visible la disciplina en aquells centres on l'oferta acadèmica d'assignatures de llengua i cultura catalanes és menor. En tot cas, s'ha pogut comprovar com la presència dels estudis catalans no és pas residual a la major

part dels països de parla anglesa analitzats, sinó al contrari, ja que **presenten una forta consolidació** en algunes de les universitats. La diversitat de l'oferta existent en programes acadèmics tant de grau com de postgrau, amb el coneixement de la llengua com a punt de partida, permet que els estudis catalans siguin **una porta d'accés a la realitat cultural catalana**, ja que el coneixement de la llengua esdevé una clau necessària per poder-ne ser un partícip actiu. Però per tal de mantenir aquesta oferta d'estudis catalans és fonamental tant el compromís de les universitats com el suport econòmic de l'Institut Ramon Llull.

De l'elaboració del treball també se'n desprèn una altra conclusió: **la difusió i la reproducció de la disciplina** són clau per a la pervivència dels estudis catalans a l'exterior, sobretot en l'actual context de globalització; no només per la pervivència dels estudis catalans, sinó també per la correlació entre la difusió de la disciplina i el consum de productes culturals catalans a l'exterior. En aquest sentit, pel que fa a la difusió i la reproducció de la disciplina, cal esmentar la importància de l'existència de les càtedres i els centres de recerca en estudis catalans, així com també l'organització i la participació en activitats i seminaris. Però també és primordial pensar en la situació dels alumnes una vegada acaben els estudis, tant si els amplien a un nivell superior com si opten per introduir-se al món laboral. La Xarxa universitària ha de procurar esdevenir una xarxa internacional d'estudiants i persones interessades en els estudis catalans que els permeti posar en contacte i compartir impressions i experiències, la qual cosa també facilitaria un intercanvi de coneixements, tant des de la vessant acadèmica com des de la professional, i contribuiria a superar encara més la barrera de la distància geogràfica en un món globalitzat que ja fa temps que l'ha superat.

6) Bibliografia i webgrafia

Bibliografia:

- ANG, Ien; ISAR, Yudhishtir Raj; MAR, Phillip (2015). "Cultural diplomacy: beyond the national interest?". *International Journal of Cultural Policy* (vol. 21, núm. 4, pàg. 365-381). Routledge.
- Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes (1986). *L'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes (1968-1986)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- BELLOSO, Juan Carlos (2010). "La marca de país. Un mecanisme de diferenciació i font d'intangibles". *Paradigmes: economia productiva i coneixement* (núm. 5, pàg. 42-51). Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- BOOTH, Wayne C.; COLOMB, Gregory G.; WILLIAMS, Joseph M. (2001). *Cómo convertirse en un hábil investigador*. Madrid: Gedisa, 2008.
- BOSCH, Andreu (2015, 10 de maig): "L'IRL i la Xarxa Universitària d'Estudis Catalans a l'Exterior". *El Punt Avui*. Barcelona. Disponible a:
<http://www.elpuntavui.cat/article/852156-lirl-i-la-xarxa-universitaria-destudis-catalans-a-lexterior.html>
- BOVER, August (1990). "Catalan Studies in English-speaking countries". *Bells, Barcelona English language and literature studies* (vol. 2). Barcelona: Universitat de Barcelona.
- BOVER, August (1992). "La NACS (North American Catalan Society) i la «Catalan Review»". *Llengua & Literatura* (núm. 5). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

- Decret 158/2002, de 17 de setembre, del Govern Valencià, pel qual aprova el Reglament de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL). DOGV, de 19 de setembre de 2002, núm. 4339.
- DUARTE, Carles (1994). "La lengua catalana en el mundo". *Catalònia* (núm. 37). Barcelona: Centre Unesco de Catalunya.
- Llei Orgànica 4/1979, de 18 de desembre, d'Estatut d'Autonomia de Catalunya. DOGC, de 31 de desembre de 1979, núm. 38, pàg. 576-585.
- FERNÀNDEZ, Josep-Anton; MARTÍ-LÓPEZ, Elisa (2005). "Introduction: New Directions for Catalan Studies". *Catalan Review* (vol. XIX, núm. 1, pàg. 9-15). Liverpool: Liverpool University Press.
- GUIBERNAU, Montserrat (2009). *La identidad de las naciones*. Barcelona: Ariel.
- GULSOY, Joseph (2001). *Estudis de filologia valenciana: escrits seleccionats* [edició a càrrec d'Antoni Ferrando]. València: Universitat de València.
- HELLER, Monica (2003). "Globalization, the new economy, and the commodification of language and identity". *Journal of Sociolinguistics* (vol. 7, núm. 4, pàg. 473-492). Wiley.
- HELLER, Monica (2010). "The Commodification of Language". *Annual Review of Anthropology* (núm. 39, pàg. 101-114). Annual Reviews.
- Institut Ramon Llull (2013). *Conveni de col·laboració entre l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i l'Institut Ramon Llull per al manteniment dels lectorats valencians en l'exterior*. Barcelona: Institut Ramon Llull. Disponible a:

http://www.llull.cat/rec_docs_convenis_2013/ACADEMIA_VALENCIANA_LLENGUA.pdf
- Institut Ramon Llull (2013). *Conveni de col·laboració entre Queen Mary University of London i l'Institut Ramon Llull*. Barcelona: Institut Ramon Llull. Disponible a:

[http://www.llull.cat/rec_docs_convenis_2013/5-QUEEN_MARY_CONV_MARC%20\(CAT_ANG\).pdf](http://www.llull.cat/rec_docs_convenis_2013/5-QUEEN_MARY_CONV_MARC%20(CAT_ANG).pdf)

- Institut Ramon Llull (2016). Memòria 2015. Barcelona: Institut Ramon Llull.
Disponible a: http://www.llull.cat/rec_doc_mem/memoria_2015_IRL.pdf
- Institut Ramon Llull (2017). Memòria 2016. Barcelona: Institut Ramon Llull.
Disponible a: http://llull.cat/IMAGES_22/memoriairl2016-web.pdf
- LAMUELA, Xavier (1994). *Estandardització i establiment de les llengües*. Barcelona: Edicions 62.
- LEOUSSI, Athena S. (2001). *Encyclopaedia of Nationalism*. New Brunswick, London: Transaction Publishers.
- Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística a Catalunya. *DOGC*, 22 d'abril de 1983, núm. 322, pàg. 892-895.
- Llei 8/1991, de 3 de maig, sobre l'autoritat lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans. *DOGC*, de 8 de maig de 1991, núm. 1440, pàg. 2412.
- Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística. *DOGC*, 9 de gener de 1998, núm. 2553, pàg. 291-302.
- PASCHALIDIS, Gregory (2009). "Exporting national culture: histories of Cultural Institutes abroad". *International Journal of Cultural Policy* (vol. 15, núm. 3, pàg. 275-289). Routledge.
- PUEYO, Miquel; TURULL, Albert (2003). *Diversitat i política lingüística en un món global*. Barcelona: UOC, Pòrtic.
- PUIGGENÉ, Ariadna (2014). "La Xarxa Universitària d'Estudis Catalans a l'Exterior". *Llengua i Ús* (núm. 54). Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- PRATS, Maria Àngels (2006). "La projecció exterior de la llengua catalana". *Anuario del Instituto Cervantes 2006-2007* (pàg. 383-388). Madrid: Instituto Cervantes.

- QUIVY, Raymond; VAN CAMPENHOUDT, Luc (1997). *Manual de Recerca en Ciències Socials*. Barcelona: Herder Editorial, 2007.
- Resolució PRE/1128/2002, de 30 d'abril, per la qual es dóna publicitat al conveni entre la Generalitat de Catalunya i la Comunitat Autònoma de les Illes Balears sobre la constitució de l'Institut Ramon Llull. *DOGC*, de 8 de maig de 2002, núm. 3631, pàg. 8046-8048.
- TUDELA, Xavier (1985). *Catalans de fora* (vol. 1). Barcelona: El Llamp.
- TUDELA, Xavier (1987). *Catalans de fora* (vol. 2). Barcelona: El Llamp.
- VALLVERDÚ, Francesc; *et al.* (2010). *Cultura Catalana: Una mirada des de l'exterior*. Barcelona: Fundació Congrés Cultura Catalana.
- VILLARROYA, Anna (2012). "Cultural policies and national identity in Catalonia". *International Journal of Cultural Policy* (vol. 18, núm. 1, pàg. 31-45). Routledge.
- VILLATORO, Vicenç (2009). "Una fórmula per esdevenir català. L'estratègia de fonamentar la identitat en la cultura i la llengua". *VIA. Valors, idees, actituds* (núm. 12, pàg. 92-100). Barcelona: Centre d'Estudis Jordi Pujol.
- VILLATORO, Vicenç (2012). "Deu anys de l'Institut Ramon Llull. Experiències i expectatives en la projecció exterior de la llengua i de la cultura catalanes". *Llengua i Ús* (núm. 52). Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- WALKER, Geoffrey J. (1992). "L'Anglo-Catalan Society: 37 anys al servei de la cultura catalana". *Llengua & Literatura* (núm. 5). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Webgrafia:

- CASAL CATALÀ DE VICTÒRIA: <http://www.ccvictoria.cat/>
- ENCICLOPÈDIA.CAT: <http://www.enciclopedia.cat/>

- GLENDON COLLEGE – UNIVERSITAT DE YORK: <http://www.glendon.yorku.ca/>
- INSTITUT RAMON LLULL: <http://www.llull.cat/>
- QUEEN MARY – UNIVERSITAT DE LONDRES: <http://www.qmul.ac.uk/>
- THE ANGLO-CATALAN SOCIETY: <http://www.anglo-catalan.org/>
- THE NORTH AMERICAN CATALAN SOCIETY: <http://nacs.espais.iec.cat/>
- UNIVERSITAT COLLEGE CORK: <http://www.ucc.ie/>
- UNIVERSITAT D'AUCKLAND: <http://www.auckland.ac.nz/>
- UNIVERSITAT DE CHICAGO: <http://www.uchicago.edu/>
- UNIVERSITAT DE DALHOUSIE DE HALIFAX: <http://www.dal.ca/>
- UNIVERSITAT DE LA CIUTAT DE NOVA YORK: <http://www2.cuny.edu/>
- UNIVERSITAT DE LEEDS: <http://www.leeds.ac.uk/>
- UNIVERSITAT DE SHEFFIELD: <http://www.sheffield.ac.uk/>
- UNIVERSITAT DE STANFORD: <http://www.stanford.edu/>
- UNIVERSITAT DE TORONTO: <http://www.utoronto.ca/>
- UNIVERSITAT LA TROBE: <http://www.latrobe.edu.au/>
- UNIVERSITAT MONASH: <http://www.monash.edu/>
- UNIVERSITAT NACIONAL D'IRLANDA A MAYNOOTH:
<http://www.maynoothuniversity.ie/>

[Data de consulta: octubre 2015 – juliol 2017]

Annex

TRANSCRIPCIÓ DE L'ENTREVISTA REALITZADA AL DR. JOSEP-ANTON FERNÀNDEZ, DIRECTOR DE L'ÀREA DE LLENGUA I UNIVERSITATS DE L'INSTITUT RAMON LLULL

(Realitzada a través d'Skype els dies 26 i 27 de juny de 2017. Duració total: 3 hores)

Bon dia. Estic realitzant un Treball de Final de Màster sobre l'Institut Ramon Llull i la presència dels estudis catalans en universitats de l'exterior, concretament en territoris de parla anglesa. Com a director de l'Àrea de Llengua i Universitats de l'Institut Ramon Llull, voldria fer-li unes preguntes sobre la institució, la Xarxa universitària d'estudis catalans a l'exterior i els plans d'estudis oferts:

1) Per què es va crear l'Institut Ramon Llull i quins són els seus objectius bàsics?

L'Institut Ramon Llull es va crear l'any 2002 com un consorci format per la Generalitat de Catalunya i el Govern de les Illes Balears; actualment, el consorci el constitueix la Generalitat, l'Ajuntament de Barcelona i el Govern de les Illes Balears, que ha tornat a incorporar-se a l'Institut Ramon Llull des de fa molt poc per les vicissituds polítiques de les Illes. L'Institut Ramon Llull es crea, d'altra banda, recollint polítiques públiques que ja existien; el Govern de Catalunya aplegà en un sol organisme l'activitat que ja existia en altres organitzacions governamentals: per exemple, la coordinació de la Xarxa universitària es portava des de la Direcció General de Política Lingüística, que en aquell moment estava adscrita a Cultura, o també la tasca de promocionar les arts visuals i escèniques, que es portava des del Consorci Català de Promoció Exterior de la Cultura, el COPEC. Es va unificar tot això en l'Institut Ramon Llull amb la idea de fer un sol organisme únic de projecció lingüística i cultural a nivell internacional de tots els

territoris que tenen el català com a llengua pròpia; això es va aconseguir en el cas de les Illes Balears, però no en el cas del País Valencià.

Essencialment, l'Institut Ramon Llull està estructurat ara mateix en tres àrees: l'Àrea de Creació, l'Àrea de Literatura i Pensament i l'Àrea de Llengua i Universitats. D'una banda, l'Àrea de Creació s'encarrega de la projecció de les arts visuals i escèniques, del cinema, la dansa, el circ, la música clàssica i popular, el teatre... D'altra banda, l'Àrea de Literatura i Pensament té la missió de promoure la traducció de les obres de literatura catalana i pensament català a altres llengües. Finalment, tenim l'Àrea de Llengua i Universitats, que coordina la Xarxa universitària d'estudis catalans a l'exterior, formada per 150 universitats de 4 continents i de les quals 88 reben un ajut de l'Institut Ramon Llull per sufragar els costos de la docència; també tenim un programa de formació del professorat, del qual es pot destacar l'organització cada any de les Jornades Internacionals per a Professors de Català, oferim cursos adreçats a graduats recents o estudiants d'últims anys de les universitats de la Xarxa Vives, juntament també amb l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, i als territoris on hi ha més concentració d'universitats que ofereixen estudis catalans, com França, Alemanya, Regne Unit, Itàlia, Nord-amèrica i els països de l'Est, organitzem cada cert temps uns cursos de formació pel professorat de les universitats i de les comunitats catalanes a l'exterior. Des de l'Àrea de Llengua i Universitats també tenim programes per a estudiants, que inclouen les estades lingüístiques d'estiu, les quals ofereixen als estudiants de les universitats de l'exterior la possibilitat de venir al territori i fer una immersió i estar en contacte directe amb la cultura i la societat del país. I tenim un altre programa, en col·laboració amb l'Àrea de Literatura i Pensament, de formació de traductors, adreçat sobretot a estudiants de nivells avançats de català a les universitats de l'exterior, disponible en dos formats: un més llarg, per a llengües on hi ha més volums d'estudiants i que són molt estratègiques per a l'Institut Ramon Llull des del punt de vista de la traducció, com el francès, l'alemany o l'anglès, i cursos també més petits com a «tast» del que seria la traducció, per al polonès, el rus o l'italià, sovint coincidint amb grans esdeveniments de fires del llibre als quals es fa participar als

estudiants. Finalment, l'Àrea de Llengua i Universitats té dos programes més: per una banda, el programa d'activitats acadèmiques i culturals, que té com a objectiu dinamitzar la vida acadèmica, cultural i social al voltant dels estudis catalans i fer visible la cultura catalana a les universitats, el que suposa estar present de forma estable i constant en un àmbit de gran prestigi i amb un nombre de públic considerable, i d'altra banda, la certificació de llengua catalana, ja que l'Institut Ramon Llull és l'organisme que té la competència de la certificació dels coneixements de llengua catalana a l'exterior, i s'ofereix aquesta possibilitat a tots els països on la llengua catalana hi té presència, ja sigui a través de les universitats com de les comunitats catalanes a l'exterior.

2) Per què creu que les institucions governamentals, com la Generalitat de Catalunya, han decidit dedicar recursos a la difusió de la llengua i la cultura catalanes?

Una cultura que no es projecta a l'exterior no existeix com a cultura a l'escena internacional; això és potser a nivell simbòlic i estratègic, però també hi ha una dimensió en els mercats: per exemple, els editors catalans tenen un interès en que les obres que publiquen originalment en català es tradueixin a les altres llengües perquè això augmenta el prestigi dels seus autors i els fan coneguts més enllà de les nostres fronteres, i això també té un impacte econòmic. Així doncs, estem parlant d'una perspectiva «polidimensional». Participar en circuits internacionals fa que la cultura catalana no sigui la cultura d'una minoria cultural, sinó que sigui una cultura com seria la txeca, l'hongaresa, la neerlandesa... és a dir, una cultura de dimensions mitjanes, però que pot competir, com qualsevol altra cultura, en un escenari global. La major part de les cultures són d'aquestes característiques; hi ha unes poques grans cultures, però la major part de les cultures que trobem a Europa són d'aquestes altres mides, i el que està fent la cultura catalana és poder competir en aquest escenari. Però, per això, s'ha de construir aquesta presència que permeti fer-ho. En un món cada vegada

més globalitzat és fonamental que s'organitzi aquesta presència, perquè sinó no tens existència al món, no tens un lloc des del qual parlar i fer-te veure. Per això és tan important la projecció exterior. A través de la projecció exterior de la cultura, es transmet una imatge positiva del país. Es transmet una imatge, del país, però a més a més es transmet una imatge positiva. I això és fonamental perquè fa que el país sigui conegut i reconegut, fa augmentar el seu prestigi internacional. És una forma de diplomàcia. Per tant, la Xarxa universitària transmet una imatge positiva del país. Però això també passa per exemple en la difusió del noruec a les universitats del món i la seva tasca de projecció exterior de la cultura. Els estats tenen un interès per difondre una imatge positiva d'ells mateixos per ser coneguts i reconeguts, en un escenari globalitzat de gran competència entre estats i cultures que volen donar una imatge positiva d'ells mateixos. Una imatge positiva és més que una marca, és més que això, hi ha una «substància» sota aquesta marca; una imatge positiva dóna lloc a una percepció determinada.

3) El coneixement de la llengua catalana esdevé una porta fonamental d'accés a la cultura? Creu que aquesta aproximació és per motius intel·lectuals o professionals, o també es percep la llengua i la cultura catalanes com un producte de consum?

Sí, evidentment. Una part molt important de la cultura s'expressa lingüísticament, no hi ha cultures sense aquesta expressió lingüística. És cert que algunes formes de producte cultural com la dansa o la pintura no tenen aquest element lingüístic, però el fet és que la cultura no existeix sense la possibilitat d'una articulació lingüística. No obstant, la llengua no només serveix per transmetre continguts culturals, sinó que també serveix per a altres coses, per exemple a nivell laboral. Per tant, no es tracta només d'un accés a la cultura, sinó que també hi ha altres formes de capital que van més enllà del pur símbol. Hem de trobar un equilibri entre la imatge simbòlica i aquesta altra dimensió més instrumental; totes dues són molt importants, però en el moment en que et trobes amb països on ja existeixen graus de llengua i literatura

catalanes, com a la Universitat de Bucarest, la Masarykova de Brno, la Jean Jaurès de Tolosa..., o universitats en les quals existeix un *minor* en estudis catalans o un doble major en el que els estudiants poden fer un grau combinat, una vegada has arribat a aquest grau desenvolupament en els currículums d'algunes universitats, és fonamental que també pensis en quins elements més pràctics trobaran els estudiants un cop acabin aquest grau; és per això, també, que nosaltres estem desenvolupant uns programes més de tipus «professionalitzador». Amb això també vull dir que la presència de la llengua i la cultura catalanes a les universitats no és residual ni testimonial; en algunes potser sí que hi ha una presència petita, però en d'altres és major, havent-hi per exemple un grau. I pel que fa a les motivacions dels estudiants a l'hora de triar els estudis catalans, cal tenir en compte que aquestes poden ser molt diverses. Hi ha moltes universitats en les quals els estudis catalans estan ubicats al departament de llengües, i segons la tradició de cada país potser és un departament de romàniques, d'hispaniques... Al Regne Unit, per exemple, els estudiants d'hispaniques han de triar una segona llengua obligatòriament, i han de triar entre el català i el portuguès; en aquest cas, la motivació queda una mica «desactivada» perquè és la universitat la que creu que els estudiants han de cursar una segona llengua ibèrica, els quals poden triar segons les altres llengües que ofereixen, però crec que és una opció molt bona perquè el món de les cultures ibèriques és molt plural i és fonamental entendre el codi amb el qual s'expressa cada cultura, que és la llengua, a més d'assegurar una mínima càrrega lingüística dins del pla d'estudis. En el cas d'Alemanya, el català acostuma a estar ubicat en departaments de llengües romàniques i es té molt aquesta concepció de la romanística, ja que es considera inconcebible que una persona que es dedica a les llengües romàniques només en domini una, n'ha de saber com a mínim dues o tres; per tant, tenen molt clara aquesta idea de pluralitat de la Romània, i per poder conèixer les seves cultures s'ha de conèixer les seves llengües; Alemanya també és un lloc on la lingüística és molt potent. Aquests serien dos exemples on la cultura acadèmica té un pes important. En altres llocs, les motivacions poden ser molt variades; hi pot haver persones a les quals els

interessen les llengües així en general, o que s'enamoren de cultures mitjanes, o que tenen una relació personal amb la cultura que estudien, ja sigui perquè han vingut de visita, o tenen amics d'aquí, o perquè els fascina l'arquitectura modernista, per exemple. No crec que hi hagi motivacions purament «instrumentals», per exemple per trobar feina, si més no en el cas de les llengües mitjanes com el català, tot i que en els estudiants que saben castellà o francès el fet de saber català pot ser un valor afegit a nivell de mercat laboral, tenint en compte que l'àrea catalanoparlant és una de les àrees econòmiques més potents d'Europa. Finalment, pel que fa al consum de productes culturals, cal dir que actualment hi ha almenys uns 6.000 estudiants que es matriculen cada any en estudis catalans, però això no significa que hi hagi una relació directa amb el mercat cultural. No obstant, segur que els estudiants es poden acabar convertint en consumidors dels productes culturals catalans; alguns d'aquests estudiants ens comenten, per exemple, que habitualment accedeixen al TV3alacarta, que llegeixen llibres en català...

4) D'ençà de l'any 2002, data de creació de l'IRL, quina ha estat l'evolució de l'alumnat matriculat en plans d'estudis relacionats amb la llengua i la cultura catalanes? Quins factors creu que expliquen la preferència d'aquests alumnes pels estudis catalans?

Pel que fa a l'evolució de l'alumnat, s'ha mantingut més o menys estable des de l'any 2002. Tot i que a partir d'aquell any va créixer el nombre d'universitats que es van integrar a la Xarxa, cal dir que en moltes prèviament ja hi havia docència d'estudis catalans; el que vam fer va ser aportar-hi recursos econòmics per sostenir aquesta docència. I tot i que des de l'any 2010, amb la crisi econòmica, el nombre d'universitats que reben un ajut econòmic és més baix, cal dir que el nombre d'estudiants s'ha mantingut bastant estable, uns 6.000 estudiants matriculats. Tanmateix, l'èmfasi de l'Institut Ramon Llull no ha estat quantitatiu, sinó qualitatiu. Evidentment que ens importa el nombre d'estudiants matriculats, ja que s'inverteixen recursos públics per a

la docència, i per això es procura buscar fórmules que es desenvolupin des de la universitat per tal de promoure una major matriculació d'alumnes en aquells casos en què es consideri necessari. Però dins l'enfocament qualitatiu, no ens importa tant que hi hagi moltíssims estudiants, sinó més aviat estar presents en universitats d'excel·lència i que hi hagi un recorregut curricular que permeti que els estudiants arribin a un nivell avançat si així ho desitgen, tant de llengua com d'altres continguts relacionats amb els estudis catalans. Aquest motiu també explica l'existència d'alguns graus i *minors* a diferents països. I pel que fa als factors que incideixen en la preferència dels estudiants pels estudis catalans, crec que també poden ser molt diversos. El Barça i l'univers esportiu, per exemple, són uns dels factors importants, a nivell cultural, per a la familiarització dels estudiants amb el català. O la ciutat de Barcelona, que atreu moltes persones, no només com a lloc turístic sinó també com un escenari cultural, literari, artístic, etc. Però evidentment també hi ha gent interessada concretament en les llengües, i aquest és un perfil molt clar d'estudiant; des de les llengües majoritàries potser hi ha un prejudici cap a les llengües minoritàries, però és un prejudici en general, no cap a llengües concretes. Un cop els estudiants s'adonen que la cultura catalana és molt potent, que és una cultura mitjana com la txeca, l'hongaresa o la sueca, i que té alguns referents molt importants com són Gaudí i el modernisme català, l'avantguarda, Dalí, Miró, la presència internacional prestigiosa que tenen el cinema català i el teatre català, per exemple, tot això fa que es percebi la llengua catalana com la llengua d'una cultura que està bé i que val la pena estudiar. Potser hi ha un factor «utilitat», però no crec que sigui un prejudici que vagi adreçat a totes les llengües minoritàries. En aquest sentit, per cert, el català no és una llengua minoritària, sovint es pensa però no és així. Per les seves dimensions i els seu estatus, el català està al costat del danès, de l'hongarès, el txec... És cert que aquestes altres llengües tenen un estat que defensa molt clarament aquestes llengües, però el català sí que té unes estructures quasi estatals, o subestatals, que es dediquen a aquesta protecció. Per tant, a nivell d'estatus no és tan diferent, a nivell de consum cultural potser tampoc és tan diferent, a nivell de presència institucional i internacional tampoc

és tan diferent... i sobretot a nivell de dimensions. Potser la qüestió de la «utilitat» va més aviat adreçada contra aquestes llengües. Sí que hi ha un prejudici contra les llengües minoritàries, les llengües d'una minoria, que entenc que existeixi però no el comparteixo pas... Les minories, per definició, no tenen accés a allò que es considera universal, però no és així perquè, com diria el sociòleg Pierre Bourdieu, «l'universal és un particular universalitzat». Les llengües minoritàries són unes llengües de cultures que no disposen dels instruments per universalitzar els seus particulars, i el lloc particular està estigmatitzat. És per això que hi ha un prejudici contra les llengües minoritàries. Si parles una llengua que expressa uns continguts que només es veuen com a particulars, perquè la teva cultura no disposa dels instruments per universalitzar-los, doncs aquests continguts són menys interessants, menys importants, valen menys, etc. Aquesta és sovint la manera de pensar des de punts de vista «majoritaris». A més... una llengua com el català, que té un volum important de parlants, uns onze milions, i que s'ensenya a 150 universitats d'una trentena de països diferents, no és en cert sentit una llengua global? El català és una llengua que està molt present a la major part de llocs web més visitats del món i en molts productes pensats per a la comunicació global. Per tant, a la seva manera, el català també és una llengua global. La separació entre el que és «local» i el que és «global» ja no és tan clara. En canvi, en el cas de les llengües majoritàries és diferent, perquè és una qüestió de «posició», d'estar en posició dominant o no.

5) Pel que fa als plans d'estudis, qui i com es dissenyen els continguts de les assignatures? L'Institut Ramon Llull intervé en com es fixen aquests continguts?

Des de l'Institut Ramon Llull no intervenim en la configuració dels plans d'estudis, perquè és una qüestió que han de decidir les universitats, però sí que procurem que, en aquelles universitats que reben els nostres ajuts, les assignatures d'estudis catalans que s'imparteixin siguin curriculars, que formin part dels plans d'estudis oficials i siguin esmentades en els expedients oficials dels estudiants, i que per tant permetin

l'obtenció d'un títol oficial. Això per a nosaltres és fonamental. Evidentment ens preocupa la qualitat dels plans docents, però no interferim en el disseny dels programes. Des de l'Institut Ramon Llull ens encarreguem de la selecció i la formació del professorat, perquè és molt important que aquest professorat, els lectors de català, puguin dur a terme la seva tasca correctament, perquè normalment la presència dels estudis catalans a les universitats de l'exterior acostuma a dependre d'una sola persona, a diferència dels departaments d'espanyol, francès, alemany... Per tant, és fonamental que el lector de català actuï amb rigorositat acadèmica, que sigui eficient en la captació d'estudiants, eficaç des del punt de vista de l'organització d'activitats acadèmiques i culturals, etc.

6) Quin tipus de contingut i temàtiques es prioritzen? Existeixen diferències territorials?

Sí, hi ha diferències territorials que depenen sobretot de les diverses cultures acadèmiques. Per exemple, a Alemanya ara la catalanística està molt orientada cap a la lingüística, dintre una tradició acadèmica que promou la idea de la romanística; creuen que les llengües modernes estan molt relacionades amb la idea de civilització, com a França. Precisament, a França sovint les assignatures de llengua i literatura comparteixen plans d'estudis amb les assignatures de civilització, i això succeeix per a totes les llengües estrangeres. En el cas de Rússia, la literatura té una paper molt predominant. I si ens fixem en el sistema acadèmic anglosaxons, les disciplines de llengües modernes han evolucionat molt durant els últims trenta anys i s'han obert cap a altres de diferents com la història, l'art, el cinema... i són cada vegada més interdisciplinàries. Per tant, hi ha tradicions diverses amb evolucions diverses, que marquen èmfasis diferents, però en general hi ha la idea d'oferir el context cultural i que s'ensenyi la llengua, entenent que aquest context cultural és ampli. A més, cal tenir en compte que no és el mateix ensenyar llengua i cultura catalanes aquí que fer-ho a l'exterior, perquè aquí tens el coneixement del context cultural, però a l'exterior

no. Per tant, el professorat d'estudis catalans, els lectors, a l'hora d'impartir les classes de llengua o les assignatures de cultura, han de transmetre aquests elements bàsics de la història cultural catalana, la cultura catalana, en un sentit ampli que aniria des d'elements tradicionals fins el cinema i l'arquitectura, passant per moviments estètics, la història política, la sociolingüística, etc. Si no expliques tot això a l'estudiant a qui interessen la cultura catalana, difícilment tindrà els elements per poder entendre el que llegeix. És una qüestió que també està relacionada amb cada context acadèmic i cada universitat, ja que evidentment això influeix en el tipus de pla d'estudis que ofereix la universitat i els continguts que l'integren.

7) Quins són els criteris de selecció dels centres que integren la Xarxa universitària i quines són les previsions de futur pel que fa a la Xarxa universitària d'estudis catalans? L'objectiu és ampliar-la o consolidar els estudis catalans en les universitats on ja hi estan presents?

Alguns centres tenen una llarga tradició d'oferir el català i la seva literatura i cultura, i això seria el cas d'algunes universitats britàniques, alemanyes, franceses, italianes... Per exemple, al Regne Unit, el primer departament d'estudis hispànics va ser el de Liverpool, que es va fundar a principis del segle XX gràcies a una persona que ja es considerava catalanòfila. Per tant, a la catalanística britànica, des de la seva fundació, el català ja hi era present d'alguna manera. Al Regne Unit ja hi havia, doncs, alguns llocs on s'ensenyava català, com és el cas de Liverpool, Belfast o Sheffield, durant la dictadura o fins i tot abans. Llavors, quan es va crear la Xarxa, primer a partir de la creació de la Comissió de Lectorats a començaments dels anys vuitanta, el que es va fer va ser posar en valor tot això i oferir un suport institucional a aquesta docència, que cal dir que es feia a partir de molts esforços personals, i es va dur a terme una sistematització i estructuració. Com se seleccionen, més enllà d'això, els centres universitaris? Doncs alguns s'han posat en contacte amb l'Institut Ramon Llull (o la Generalitat de Catalunya, en el seu moment), o en altres casos hi ha hagut una

«proactivitat», és a dir, que ha estat l'Institut Ramon Llull el qual ha anat a una determinada universitat on es considera que tenir-hi una presència és important, per diverses raons, ja sigui perquè la universitat és prestigiosa, perquè el Govern considera que en aquell país és estratègic tenir-hi un punt de docència de català, o per raons d'equilibri territorial entre els diferents països, etc. Però en tots els casos el que s'intenta és que les universitats on s'estigui present siguin universitats d'excel·lència, i això s'ha aconseguit. El català no és ni el francès, ni l'anglès, ni l'espanyol, ni l'alemany... és a dir, no és una llengua majoritària com aquestes altres llengües, que tenen unes dimensions globals molt clares i que per pura inèrcia o pur pes demogràfic, històric i econòmic ja són presents a la major part d'universitats del món. El català no té aquestes característiques i seria absurd que estigués present a totes les universitats del món, no tindria cap mena de sentit, però el que sí que té sentit és que estigui present a les millors universitats, i això ja s'ha aconseguit bastant perquè, de les 88 universitats que subvenciona l'Institut Ramon Llull, el 18% —16 universitats— estan entre les 100 primeres del món segons el Rànquing de Shanghai, i el 63% estan entre les 500 primeres del món. Entre aquestes 16 universitats hi ha Harvard, Cambridge, Oxford, Chicago, Columbia, Stanford, Marsella..., però també d'altres que no estan subvencionades, com Berkeley. Així doncs, estem parlant d'universitats realment molt potents. També, pel que fa les perspectives futures de la Xarxa, cal tenir en compte que veníem d'una etapa de «vaques grosses», amb molt diner públic disponible per a projectes de diversos àmbits, entre els quals els de la cultura o la projecció exterior, i hem passat una crisi duríssima, que ha estat una crisi tan econòmica com financera del sector públic català, i llavors la pregunta seria: si ara tornéssim a tenir amb els recursos que comptàvem abans, què hauríem de fer? La resposta no és ampliar la Xarxa, perquè de fet no tindria massa sentit... Si pensem en el neerlandès, que és una llengua de 21 milions de parlants, amb un organisme públic normativitzador i de projecció exterior de la llengua, que és un consorci format per Flandes i els Països Baixos que es diu Taalunie, i que té a l'exterior té una xarxa de 66 universitats subvencionades... llavors, el català, amb 11 milions de parlants, quantes n'hauria de subvencionar? Tanmateix,

són llengües diferents, perquè el neerlandès té un altre estatus, té un altre nivell de coneixement en l'escena mundial i ja era molt més present als departaments de germàniques que no pas el català... Per tant, aquí hi ha un dèficit històric que sí que s'ha de suplir. Però crec que no té sentit dispersar uns recursos que són limitats, sinó més aviat, el que és estratègicament prudent, encertat i saludable, és potser consolidar la presència que ja existeix, en un context internacional de crisi de les humanitats i de difícil posició de les disciplines de llengües a les universitats. Així doncs, és millor apuntar el que ja tens, millorar-ho, enfortir-ho, mirar de sintonitzar amb les prioritats estratègiques de les universitats, fer una aposta per la reproducció de la disciplina, és a dir, per la recerca... que no pas anar a buscar un número molt gros d'universitats on potser no tens gaires oportunitats d'anar més enllà d'oferir els nivells I i II de català. Per tant, la nostra estratègia més aviat passa per consolidar el que ja tenim. És cert que hem de corregir alguns èmfasis territorials, la nostra presència a Llatinoamèrica és pobra i hauríem de desenvolupar-la una mica, la nostra presència a la Xina és molt petita ja que només som a Beijing i potser hauríem d'estar a algunes universitats més... Es tracta més aviat de corregir alguns dèficits i èmfasis, però no anar a un desplegament per anar assolint un gran nombre d'universitats ja que el nostre èmfasi és més aviat qualitatiu. I insisteixo que tot això succeeix en un context de grans transformacions en la governança dels sistemes universitaris que van ara mateix molt orientats cap a l'eficiència econòmica, de crisi de les humanitats en molts països, incloent les llengües modernes... i, per tant, estem en un moment de redefinicions, i si comences a dispersar recursos segur que acabes creant places fràgils.

Ja que aquest treball vol analitzar la situació dels estudis catalans en una selecció d'universitats de territoris de parla anglesa (concretament, del nucli de la denominada anglosfera, països amb lligams lingüístics i culturals on l'anglès és l'idioma oficial –per llei o *de facto*– i al mateix temps és la primera llengua del país,

com és el cas del Regne Unit, Irlanda, Estats Units, Canadà anglòfon, Austràlia i Nova Zelanda), voldria fer-li unes preguntes referents a aquest àmbit geogràfic:

8) L'anglès és un dels idiomes més parlats a nivell mundial, és una llengua de comunicació internacional. Però a què es deu que la llengua catalana hagi pogut introduir-se en universitats de prestigi, a diferència d'altres llengües amb un nombre de parlants similar al català?

Hauríem de distingir entre dos contextos, un seria Nord-amèrica i l'altre el Regne Unit i Irlanda; tot i que parlin la mateixa llengua, són dues tradicions acadèmiques diferents. De la fundació de l'hispanisme britànic, el català ja hi era. Allison Peers, que va ser el fundador del departament d'estudis hispànics de Liverpool, era catalanòfil. El català ja formava part d'aquesta fundació de l'hispanisme britànic. I és també per tradició intel·lectual i acadèmica. Als especialistes que es dediquen a les llengües romàniques, ibèriques, no els hi sembla estrany que el català formi part de l'oferta docent. Durant els anys quaranta, cinquanta i seixanta, la presència del català era testimonial i responia als interessos tant acadèmics com de solidaritat d'un conjunt bastant important d'acadèmics britànics. La percepció de la cultura catalana era bona. No és per casualitat que l'Anglo-Catalan Society es fundés l'any 1954 a Oxford, per part d'exiliats catalans i acadèmics britànics, entre ells Joan Gili, llibreter i editor, i Batista i Roca, professor d'Història a Cambridge; Batista i Roca va formar a persones que després van ser catalanòfils; aquestes persones són les que van sostenir el català a les universitats britàniques (Liverpool, Sheffield) abans del canvi estructural per part de la Generalitat. Després també hi ha el resultat dels esforços que s'han estat fent tant des del propi món acadèmic britànic, des de la catalanística britànica, com des de la Generalitat de Catalunya, que han promogut els estudis al país; així doncs, també és el resultat d'una política. A més, en el cas del Regne Unit, si les universitats consideren que està justificat l'interès per una llengua o una cultura, per les seves dimensions o per la seva importància, doncs decideixen dedicar-hi recursos. Al català, el fet de

formar part d'aquest món romànic o ibèric, li fa les coses més fàcils, però al mateix temps també una mica més difícils, ja que hi ha qui percep la pluralitat ibèrica com un aspecte negatiu o ho veu amb desconfiança, però tot i així la catalanística britànica és forta. La «casa» de l'hispanisme a vegades és una mica incòmoda, però és una «casa», tot i que no sempre això és sinònim per exemple de visibilitat. Al Regne Unit aquests departaments reben el nom d'estudis hispànics, o d'estudis hispànics i portuguesos, o ibèrics i llatinoamericans... ara hi ha molts noms diferents on s'acostuma a «ubicar» el català, a diferència d'Alemanya, que és més de Romàniques. La presència dels estudis catalans al Regne Unit respondria a raons de tradició cultural, de polítiques públiques, el fet que ja existeixi una «ubicació» bastant clara... La importància de les polítiques públiques és considerable, ja que s'hi ha posat recursos, és una prioritat política del Govern, és una acció estratègica. La «dependència» amb l'hispanisme és relativa; podríem estar en un departament d'estudis comparats o de traducció... al Regne Unit acostumen a ser departaments d'estudis hispànics, o escoles de llengües modernes en aquests moments, que és on ens tocava ser. La relació amb l'hispanisme és complexa i també hi ha un cert reflex no directe de la generalitat política. Però la visibilitat no la dóna estar en un departament d'estudis hispànics, sinó el fet d'aparèixer als llistats d'assignatures, fer visible la docència, l'organització d'activitats culturals i acadèmiques... El que et dóna visibilitat és el que fas, no la «ubicació», però per poder exercir aquesta visibilitat necessites una «ubicació». Per això, des de l'Institut Ramon Llull també es busca participar en activitats ja existents i més transversals que s'organitzen per part de les universitats, per tal de poder interaccionar amb altres àmbits de coneixement i amb altres persones. En el cas d'Amèrica del Nord, és diferent perquè estem parlant d'un territori molt més gran, i abans de la fundació de l'Institut Ramon Llull els estudis catalans hi estaven molt menys desenvolupats. En alguns llocs històricament ja s'hi feia docència, seria el cas d'Indiana o altres universitats. Hi havia molts catalans treballant en departaments de llengües modernes, de lingüística o d'estudis ibèrics, però no estava molt desenvolupat. També hi havia la North-American Catalan Society, fundada l'any 1978, i per tant hi havia persones que estaven fent

docència i/o investigant. En termes relatius, els estudis catalans estaven més desenvolupats al Regne Unit, però com que els Estats Units tenien un caràcter estratègic, l'Institut Ramon Llull va creure convenient desplegar els estudis catalans a Nord-amèrica; en alguns casos es va començar a donar suport als llocs on ja es feien estudis catalans, i en d'altres casos es va desenvolupar aquesta presència. Històricament, la relació entre el Regne Unit i Catalunya és molt més pròxima, com amb França, Alemanya o Itàlia; en aquest sentit, doncs, és normal que hi hagués un major intercanvi perquè geogràficament són territoris que estan molt pròxims. Però en el cas dels Estats Units era més difícil; és comprensible que la presència fos menor, ja que es parteix de persones exiliades, molts deixebles de Joan Coromines, com en Joseph Gulsoy... els quals van garantir la presència dels estudis catalans, sense suport en aquell moment. A partir de l'any 1988 es comença a donar suport i es fa un esforç marcat de desenvolupament dels estudis catalans.

9) Segons el mapa de la Xarxa universitària, la presència dels estudis catalans és menor quan la distància geogràfica és més gran (excepte a l'Estat espanyol). En el cas dels països anglosaxons, es pot comprovar com hi ha poca presència dels estudis catalans en territoris com el Canadà anglòfon, i una presència quasi nul·la a Austràlia (o ben bé inexistent a Nova Zelanda). Com es podria augmentar l'interès per la llengua i la cultura catalanes en aquells territoris on els estudis catalans tenen majors dificultats per consolidar-se?

A Austràlia hi havia una universitat, la Universitat de La Trobe a Melbourne, on hi havia hagut un professor fa molts anys, un britànic que es dedicava a la història i que era medievalista. Després, els estudis van passar a la Universitat de Monash, on hi havia un deixeble de Robert Archer. És una qüestió de prioritats i costos econòmics. Les polítiques universitàries han canviat molt en els darrers anys. El sistema es basa en l'eficàcia. En l'àmbit de les llengües, molt competitiu, hi ha universitats que opten per reduir el nombre de llengües que s'ensenyen, i això és el que va passar a Monash. Però

s'ha de tenir en compte l'aspecte «geoestratègic» de les llengües. La crisi ha provocat retallades, que també han afectat a altres llengües com el castellà. A més, és lògic que per als australians siguin més prioritàries les llengües asiàtiques. I pel que fa al Canadà, no es tracta d'una presència subdesenvolupada. Evidentment, podríem fer més amb més recursos... Les universitats que imparteixen estudis catalans al Canadà anglòfon no reben suport econòmic. Entre l'any 2010 i 2015, amb la crisi econòmica, l'Institut Ramon Llull va patir una retallada de pressupost d'un 50%, la qual cosa també suposar haver de retirar l'ajuda a algunes universitats. Actualment, la mitjana de cofinançament actual a nivell general és del 25%. Cada vegada que s'inicia un projecte nou, es demana a la universitat que cofinanciï, i per tant ells també es comprometen a sostenir econòmicament el projecte, que esdevé més sòlid.

10) L'objectiu és augmentar la presència dels estudis catalans a les titulacions de grau (*undergraduate*) o a les de postgrau (*postgraduate*)?

Jo no faria una distinció respecte als altres països, perquè l'objectiu és per a tota la Xarxa. Cada any fem un anàlisi de la situació dels estudis catalans a cada una de les universitats a les quals aportem finançament, basant-nos en el sistema acadèmic de cada país. L'objectiu és promoure el desenvolupament curricular, però no a tot arreu, sinó en aquells llocs on és més idoni que n'hi hagi. Hi ha llocs on l'oferta ja és correcta, on ja funciona bé. De la mateixa manera, cal dir que nosaltres no estarem en un projecte on les assignatures que s'ofereixin no formin part d'un programa oficial. L'augment de la presència pot ser a través d'un *minor*, per exemple; aconseguir aquesta fita és molt important. Tanmateix, no és realista pensar que als Estats Units hi hagi graus o majors en estudis catalans; sí que hi ha alguns *minors* (com a Chicago o a Massachusetts). Al Regne Unit hi ha algunes universitats que disposen d'un *minor* en estudis catalans; d'altres tenen un doble major o el *combined honours* o *joint honours*, que seria la combinació de dues carreres en una, que poden ser molt diverses. En alguns casos, doncs, hi ha una oferta suficient d'assignatures per oferir un *minor* o una

dobte menci3 en estudis catalans. Per3 3 un repte major i en alguns casos cal que el 25% de la titulaci3 siguin assignatures relacionades amb els estudis catalans. En general, ens interessa tamb3 estar presents a nivell de m3ster. A mesura que anem desenvolupant els curr3culums en estudis catalans, van sortint estudiants formats en estudis catalans; ens interessa que aquests estudiants tinguin sortides professionals associades al catal3, que la seva inversi3 rendeixi tamb3 a nivell professional una vegada s'hagin graduat. Per3 tamb3 ens interessa la reproducci3 de la disciplina, que 3 una cosa m3s lenta i minorit3ria perquè no tothom far3 un doctorat. Per3 ens volem assegurar que hi hagi estudiants que continuïn els seus estudis, que despr3s del grau facin un m3ster, que facin tesis i esdevinguin especialistes en estudis catalans perquè la disciplina es pugui anar reproduint, i aix3 tant al Regne Unit com als Estats Units va passant, la mateixa disciplina ha estat capaç de generar estudiants que s'incorporen als doctorats. Així doncs, els objectius s3n dos: d'una banda, que la disciplina es pugui reproduir, i per l'altra, que els estudiants que es graduen tinguin associades oportunitats professionals.

11) Estan garantits els estudis catalans en aquelles universitats que no tenen lectorats subvencionats, com al Canad3 angl3fon? L'IRL els presta igualment suport?

Els estudis catalans no estan garantits mai enlloc i menys amb el context actual... No es pot donar mai per suposat ni garantit que aquesta pres3ncia 3 s3lida i per sempre, com va succeir a Austr3lia. Per3 3 que la pres3ncia no est3 garantida tampoc per les altres llengües. La qüestió no 3 si hi ha una pres3ncia garantida, sin3 quin 3 el suport que reben aquests estudis, quines accions fan les pr3pies universitats, que s3n aut3nomes, i quin suport reben per part d'institucions com l'Institut Ramon Llull. Per a nosaltres, totes les universitats que ofereixen estudis catalans formen part de la Xarxa, i treballem perquè aquesta treballi com a tal i que estigui connectada, tant pel que fa als estudiants, com els professors o els especialistes; estem treballant en aquest sentit. El programa d'ajuts a la doc3ncia no 3 l'3nic programa de l'Institut Ramon Llull, hi ha

formes de suport que també són molt valuoses: per exemple, la formació del professorat. Cada any organitzem unes jornades per al professorat, i les universitats que no reben ajut econòmic també poden assistir-hi, són ajuts a la formació. Hi ha el programa d'activitats culturals i també ens preocupem perquè aquest atengui les universitats que sostenen elles mateixes la docència de català, els hi aportem activitats que afegeixen molt de valor. Després també tenim els programes per a estudiants, que estan oberts a aquestes altres universitats, i la formació especialitzada que oferim o les estades d'estiu que també s'ofereixen a aquests altres estudiants, i tot això afegeix també molt de valor. Però el que és evident és que per poder fer tot això el que fa falta són recursos. Esperem que en els propers anys la situació pressupostària millori i puguem «alimentar» millor aquests programes; aquesta és la nostra intenció, perquè la situació ideal seria la d'aquesta altres universitats; la situació ideal seria, en realitat, poder intervenir també en aquestes altres universitats quan alguna d'elles no pot fer-hi front, per tal d'aportar més valor. En aquest sentit, és molt important el compromís de la universitat, per tal de donar una continuïtat a la presència dels estudis catalans. Cal tenir en compte que les persones que es dediquen a la docència dels estudis catalans ho fan perquè tenen una vinculació no només utilitària, sinó que és una vocació, i per tant és lògic que els esforços que dediquen aquestes persones es puguin traduir en una continuïtat dels projectes. En resum, doncs, cal pensar estratègicament i sobre el terreny, analitzant cada cas concret.

12) Si vol afegir alguna cosa més, o posar èmfasi en qualsevol altre aspecte que no s'hagi comentat i que consideri que és important per entendre la tasca de l'IRL...

[L'entrevistat no creu convenient afegir cap altra informació]

Bé, doncs finalitzem aquí l'entrevista.

Moltes gràcies per l'interès i pel seu temps.

